

UNIUNEA SCRITORILOR DIN ROMÂNIA

10 / OCTOMBRIE 2024 (1172); 24 PAGINI, 6 LEI

LUCEAFARUL

DE DIMINEAȚĂ

REVISTĂ DE CULTURĂ

OCTOMBRIE 2024

FINANȚATĂ CU SPRIJINUL
MINISTERULUI CULTURII

10

Ovidiu
Genaru

90

CĂRȚILE TINERILOR
"Un volum de poezie al traumei psihice"

POEZIE

Mălina
Ioana
Epure

Mădălina
Mantu

Tudor
Ștefan
Goția

INTERVIU

Carmen
Maria
Cârneli

ICD

PREMIERĂ

Cartea Verde a Copilăriei, la Biblioteca Metropolitană :: 2

EDITORIAL

HORIA GÂRBEA / *Tinerete fără bătrânețe?* :: 3

ANIVERSARE

OVIDIU GENARU - 90 :: 3

O LANSARE DE SUCCES

Colocviul Romanului Românesc - Festivalul Limba Română :: 4

POEZIE

MARIA GRĂDINARU :: 5

POEZIA TÂNĂRĂ

MĂLINA IOANA EPURE, MĂDĂLINA MANTU,
TUDOR ȘTEFAN GOȚIA :: 6

POEZIA DE AZI

ANDREA H. HEDEȘ / *Partea întunecată a lumii* :: 7

PROZA DE AZI

ANA DOBRE / *Cu speranța învierii* :: 7

DEBUT ÎN TEATRU

IOANA DIACONESCU / *Treimea salvatoare* :: 8

DEBUT ÎN LITERATURA PENTRU COPII

MIHAELA STANCIU / *Lectura înspre și dinspre copilărie* :: 8

PROZA DE AZI

EMIL LUNGEANU / *Señor Alegre* :: 9

DEBUT ABSOLUT

NICOLETA MILEA / *Toate poeziile pe care vreau să le citești* :: 10

CĂRȚILE TINERILOR

IULIAN CĂTĂLUI / „*Un volum de poezie al traumei psihice*” :: 10

CRITICA DE AZI

SIMONA-GRAZIA DIMA / *Valori care dăinuie* :: 11

EVOCARE

DAN STANCA / *O doamnă de altădată* :: 11

INTERVIU

Între Orfeu și Giacometti / Dialog de Ion Bogdan Ștefănescu :: 12

TÂNĂRA PROZĂ

MARCEL VIȘA :: 14

TÂNĂRA POEZIE

SAVU POPA :: 15

TÂNĂRA PROZĂ

MIHAI VASILESCU :: 16

ANIVERSĂRI

IULIAN BITOLEANU / *Psalmiul lui Macedonski* :: 17

REMEMBER

IOAN HOLBAN / *Virgil Mazilescu* :: 18

TAG

HORIA GÂRBEA / *Cu mască, fără mască, prin literatura românească* :: 19

NON-FICTION

MONICA GROSU / *Mărturia unei biografii basarabene* :: 20

CĂRȚILE TINERILOR

FLAVIU GEORGE PREDESCU / *Ana-Maria Păunescu,
între matematică pură și patronim* :: 20

FILM

ANGELO MITCHIEVICI / *Preliminariile unei revoluții neanunțate* :: 21

EVELYNE MARIA CROITORU / *Poezia pe Tărâmul dintre ape* :: 22

MUZICA PE VINIL

DUMITRU UNGUREANU / *Start-up! 365+1* :: 22

AM PRIMIT LA REDACȚIE

Cărți - Reviste :: 23

VIZUAL

AUREL MARIA BAROS / *Oana Adriana Vasile* :: 24

Cartea Verde a Copilăriei, la Biblioteca Metropolitană

Marți, 15 octombrie 2024, Primăria Municipiului București, prin Biblioteca Metropolitană București (BMB), a organizat, la Teatrul Dramaturgilor Români, Festivitatea de Premiere a Concursului de Creație Literară „Cartea Verde a Copilăriei”. Evenimentul a fost un succes, aducând în prim-plan creațiile literare ale copiilor care au explorat teme legate de protecția mediului.

Volumul „Cartea Verde a Copilăriei” reunește lucrările copiilor cu vârste între 7 și 14 ani, participanți la atelierelor de scriere creativă organizate în filiale BMB. Tinerii scriitori ne-au oferit o imagine unică asupra modului în care ei văd viitorul planetei și responsabilitatea pe care o avem față de mediu.

Pe scenă au urcat nu doar copiii premiați, ci și bibliotecarii și profesorii care au coordonat atelierelor de scriere creativă din cadrul filialelor BMB. Aceștia au primit aplauze la scenă deschisă și au fost răsplățiți cu diplome de recunoaștere pentru implicarea și dedicarea lor, esențiale pentru succesul acestui proiect.

Evenimentul a fost marcat și de spectacolul de teatru „Ultimul Strigăt al Terrei”, prezentat de Trupa de Teatru a Colegiului Național „I. L. Caragiale”. Piesa, inspirată din creațiile copiilor, a subliniat importanța protecției mediului și responsabilitatea față de natură.

Ramona Ioana Mezei, directorul BMB, a declarat: „Sunt extrem de mândră de acești tineri scriitori care, prin creațiile lor, ne-au reamintit cât de important este să ne implicăm activ în protejarea mediului. «Cartea Verde a Copilăriei» este o pledoarie pentru acțiune, iar rolul nostru, ca adulți, este să le oferim sprijinul necesar pentru a construi un viitor mai bun”.

De asemenea, la finalul serii, doamna Mezei le-a lansat copiilor prezenți provocarea de a trimite către BMB propuneri pentru următorul proiect din seria „Literatura Fără Vârstă”, încurajându-i să continue să își dezvolte creativitatea și implicarea în proiecte literare.

Concursul „Cartea Verde a Copilăriei” face parte din programul „Literatura fără vârstă”, lansat de BMB în 2018.

H O R I A G Â R B E A

Tinerete fără bătrânețe?

Tineretea veșnică nu este un mit naiv, nici o aspirație goală de conținut. Chiar dacă asemenea lucru nu se poate realiza cu adevărat, rămâne un deziderat pe care fiecare om nu numai că-l țintește în absolut, dar chiar crede că-l atinge, măcar în spirit. Cine crede despre sine că este uzat, depășit, expirat, bun de pus în lada cu vechituri înainte de a ajunge în cea de gunoi, ca pe deplin inutilizabil? Gîndul acesta dă târcoale oricărui muritor, dar nu e un lucru de privit în față. Chiar dacă oglinda arată altceva, oamenii nu recunosc, nici măcar în ceea ce privește fizicul, că schimbările observate sunt semne ale degradării.

Pe de altă parte, exaltarea tinereții cu orice preț este un lucru destul de dubios. Știm bine că un imn goliardic benign (*Giovinezza, giovinezza, / primavera di bellezza! / Della vita nell'asprezza, / il tuo canto squilla e va!*) a ajuns, cu textul „adaptat“ de Salvatore Gotta, imnul oficial, *Inno Trionfale*, al cunoaștem cui. Prin voia destinului, poetul Salvatore Gotta a trăit mult și bine (93 de ani bătuți pe muchie). Ce credea el despre tinerețe în ultimii săi ani (anii '70 ai secolului XX) nu ni s-a transmis. Regimul comunist a glorificat și el *Tinerii în țara tinereții. Tânăra gardă* a fost roman (Alexandr Fadeev), înainte de a deveni film (Serghei Gherasimov, laureat cu Premiul Stalin) și de a sfârși ca fabrică de tricotaie în București. E de domeniul evidenței că toți dictatorii s-au fotografiat cu copiii, iar Kim Ir Sen i-a alungat pe bătrâni, în afară de sine, din capitala țării sale, ce era, nu-i așa, un oraș al tinereții.

Revista *Tânărul scriitor* (1948) nu s-a putut menține și și-a spus *Luceafărul* (1958). Se pot cita și alte proiecte de acest fel, eșuate pe rând: *Contrapunct, Nouăzeci, Noua literatură*. Trebuie să vedem în asta un motiv de pesimism? Nicidecum. Este doar semnul că, în orice s-ar întreprinde ca activitate umană, cultura nefiind o excepție, o abordare echilibrată, ferită de clocotul exceselor, e cea mai potrivită pentru o întemeiere menită unui termen lung.

Este o realitate că România va urca, în numai câțiva ani, de pe locul 12 pe locul 8 în topul celor mai „bătrâne“ țări din lume, ca vârstă a populației. Dar trebuie adăugat că pe primul loc se află Japonia, care nu prea apare lipsită de dinamism. Ca un fel de revanșă istorică, pe locul 2 se situează Italia, cu *giovinezza* ei.

Încurajarea, susținerea, promovarea artiștilor tineri este un fapt perfect justificat și dezirabil, fie și numai pentru că și colegii lor, ajunși azi la maturitate, au avut parte de ele. Numai astfel și-au construit și consolidat opera. Ceea ce nu este însă folositor este exclusivismul și adversitatea pe criterii *age-iste*, ce nu poate fi privită altfel decât ca o discriminare inacceptabilă.

Cu toate că, în teorie, colegialitatea artiștilor ar trebui să fie deasupra vârstei, știm bine că, în lumea reală, se întâmplă altfel. Este totuși vădit că un act de susținere a unui coleg mai tânăr nu aduce niciun prejudiciu celui care-l face. Există, în literatură în cazul nostru, dar și în alte arte, numeroase criterii pe care, într-o masă de scriitori, aceștia se pot grupa: regionale, estetice, lingvistice în cazul traducătorilor, pe genuri și specii literare (chiar există societatea autorilor de haiku sau cenacluri ale epigramiștilor sau ale autorilor de fantasy). În toate aceste moduri de a constitui adunări și grupări vârsta mi se pare cel mai puțin relevantă.

Revenind la considerațiile de la început, dacă bătrânețea este o „obligație“ a fiecăruia, măcar să ne păstrăm tinerețea de gândire și să îmbătrânim frumos.

OVIDIU GENARU

Cu ocazia împlinirii vârstei de 90 de ani, revista *Luceafărul de dimineață* îi urează distinsului poet Ovidiu Genaru, unul dintre decanii poeziei românești, ani mulți și fericiți, sănătate și inspirație neîncetată.

LA MULȚI ANI!

DIALOG CU ANTON PAVLOVICI ÎNTR-O FRIZERIE

Ce mai faci ce mai faci
Ce să fac ce să fac

Văd că nu mai porți pălărie
Văd și eu că nu mai port pălărie

Apropo mai scrii mai scrii
Din ce în ce mai rar din ce în ce mai zilnic

Altădată beai și cântai prin bodegi
Da altădată beam și cântam prin bodegi

Nu mai porți nici butoni la cămașă
Nu mai port nici butoni la cămașă

Tot glumeț ai rămas tot umoristic
Da tot glumeț tot umoristic

Mai mănânci mai mănânci
Mai mănânc mai mănânc

Ai mai fost la Paris ai mai fost la Viena
La Paris nu în schimb n-am mai fost la Viena

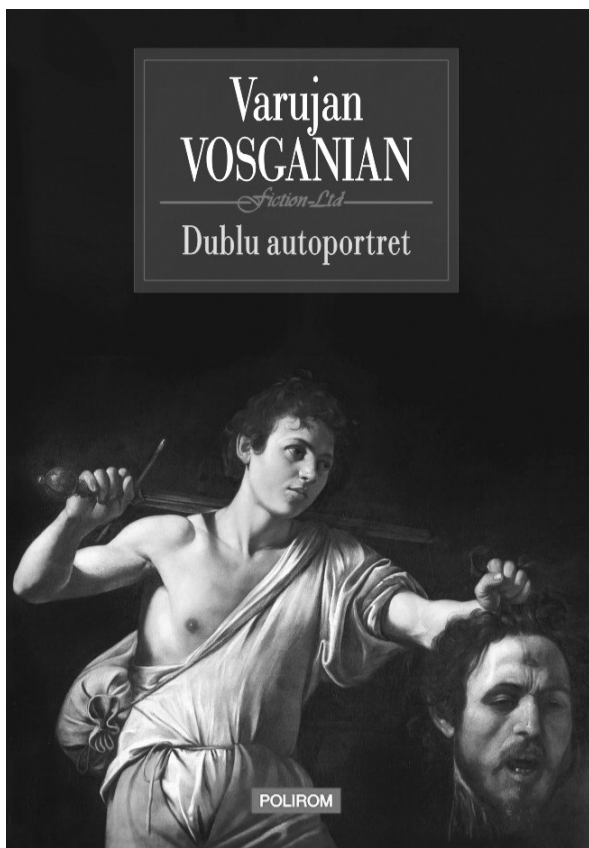
Te simți obosit te simți obosit
Mă simt obosit mă simt obosit

Vegetarian vegetarian
Omnivor omnivor

Ai slăbit ești palid ai insomnii
Am slăbit sunt palid am insomnii

Ai fost la medic ai fost la medic
Am fost și la doctor am fost și la medic

Și ce ți-a spus și ce ți-a spus
Că și el e bolnav că și el e bolnav

O LANSARE DE SUCCES:

Dublu autoportret de Varujan Vosganian

La ora 14, 14 octombrie 2024, la Muzeul Național al Țăranului Român, la Studioul Horia Bernea, a avut loc prezentarea volumului *Dublu autoportret* de Varujan Vosganian, apărut la editura Polirom. Moderatorul întâlnirii a fost jurnalistul Cristian Pătrășconiu. Cuvântul de bun venit l-a rostit Virgil Ștefan Nițulescu, managerul Muzeului. În continuare, au vorbit despre carte eseistul Angelo Mitchievici, vicepreședinte al Uniunii Scriitorilor din România, poetul Nicolae Prelipceanu și criticul literar Vasile Spiridon. Prezentarea a fost însoțită de un montaj cinematografic și muzical realizat de Paul Cozighian, cel care, însoțit de camera de filmat, a păstrat una dintre cele mai grăitoare mărturii ale evenimentelor din decembrie 1989. Muzica i-a aparținut compozitoarei Mihaela Vosganian și anume o selecție din oratoriul său „Iisus cu o mie de brațe”, compus pe versurile ciclului omonim al lui Varujan Vosganian. Actrița Lamia Beligan a recitat câteva poeme semnate de Varujan Vosganian. A fost prezent fostul președinte al României, dl Emil Constantinescu, reprezentanți ai corpului diplomatic, conducători ai unor instituții de cultură și uniuni de creatori, scriitori, artiști, un numeros public.

Colocviul Romanului Românesc

În Sala Senatului Universității „1 Decembrie 1918” din Alba Iulia a avut loc, în zilele de 4 și 5 octombrie 2024, Colocviul Romanului Românesc, ediția a XVII-a. Evenimentul a fost organizat de Consiliul Județean Alba, Biblioteca Județeană „Lucian Blaga” Alba și Filiala Alba-Hunedoara a Uniunii Scriitorilor din România. Partener a fost Universitatea „1 Decembrie 1918”. Proiectul cultural a fost finanțat de Ministerul Culturii.

Scriitori și critici literari din toată țara au dezbătut tema propusă în acest an : „Romanele sfârșiturilor”, sesiunile fiind moderate de scriitorul și ziaristul Cristian Pătrășconiu.

La *Colocviul Romanului Românesc* din acest an au participat cu intervenții și comunicări scriitorii: Adrian Alui Gheorghe, Adriana Babeți, Gabriel Chifu, Horia Gârbea, Gheorghe Glodeanu, Andrea H. Hedeș, Adrian Lesenciuc, Mircea Mihăieș, Angelo Mitchievici, Ioan T. Morar, Olimpiu Nușfelean, Irina Petraș, Marta Petreu, Ovidiu Pecican, Nicolae Prelipceanu, Vasile Spiridon, Dan Stanca, Adrian Tudurachi, Constantin Uruclu, Varujan Vosganian.

În prima zi, participanții au ascultat cuvintele introductive rostite de domnii Ion Dumitrel, președintele Consiliului Județean Alba, Daniel Breaz, rectorul Universității „1 Decembrie 1918”, Angelo Mitchievici, vicepreședintele Uniunii Scriitorilor din România și Cornel Nistea, președintele Filialei Alba-Hunedoara aUSR. În a doua zi, președintele Uniunii Scriitorilor, poetul și prozatorul Varujan Vosganian, a adresat salutul său. Fiecare dintre sesiuni a cuprins câte zece comunicări, cea de a doua fiind urmată și de o sesiune de întrebări și dezbateri.

Au participat cadre didactice și studenți ai universității gazdă, scriitori din Alba Iulia, ziariști. Lucrările colocviilor au putut fi urmărite și pe pagina de Facebook a Bibliotecii Județene „Lucian Blaga” Alba.

La Brașov, s-a desfășurat în zilele de 3 și 4 octombrie 2024, *Festivalul Limba Română*, ediția a III-a, organizat de Uniunea Scriitorilor din România prin Filiala Brașov. Lucrările au reunit - în Sala „Ion Topolog” a Centrului Cultural Apollonia și, a doua zi, la Academia Forțelor Aeriene - scriitori care au adus în dezbateri tema: „Limba și literatura română în lume”. Lucrările Colocviului au fost deschise de

Festivalul Limba Română, ediția a III-a, Brașov, 2024

vicepreședintele Uniunii Scriitorilor din România, Angelo Mitchievici, și au continuat cu prelegerile scriitorilor Gabriel Chifu, Nicolae Prelipceanu, Iulian Cătălău, Horia Gârbea și Vasile Spiridon, într-o sesiune moderată de Adrian Lesenciuc, președintele Filialei Brașov a Uniunii Scriitorilor, și a cuprins comunicările susținute de Constantin Uruclu, Camelia Crăciun, Cristian Pătrășconiu și Angelo Mitchievici. Au fost prezenți numeroși membri ai Filialei Brașov aUSR, un public receptiv.

Întâlnirile informale dintre scriitorii invitați și gazdele de la Filiala Brașov au fost un prilej pentru un viu schimb de idei, într-o atmosferă de caldă amicitie literară. Proiectul cultural a fost finanțat de Ministerul Culturii.

EDIȚIA A XVII-A, ALBA IULIA 2024

MARIA GRĂDINARU

POEZIE

strada mansardelor părăsite

pisica mea privește
cum așez literele pe ecran
nu cred că știe
că mi-am inventat o stradă
cu mansarde părăsite
unde locuiesc
singură
ori de câte ori
realitatea
dă în clocot

aici
la măsuța mea
de lângă fereastră
scriu poeme
pe care le voi citi pescărușilor
în lumina lunii

e limpede că nu vor înțelege nimic
dar poate vor simți
că sunt de dragoste

distanțe

văd de la fereastra mansardei mele
cum apropii cu privirea
distanțele

mă ascund
în spatele perdelei
care își revendică
neobosită
zborul
și te urmăresc
până când depărtarea
înghite
povestea noastră
cu lumină
cu tot

rămân cu amintirea unei îmbrățișări
care nu a reușit să îmblânzească timpul

pe pervaz doi pescăruși
ciugulesc
resturile unei zile tihnite
de vară

ei nu știu nimic despre dragoste

o stradă numai a mea

fantasmă cu ziduri albe
și ferestre deschise larg spre mare
prin care flutură fără pauză
sentimente

pereții mansardei
plini de iluzii scrijelite cu grijă
de foste iubiri
adăpostesc acum
ploi scurte de vară

când se înseninează
podeaua se umple
de cântec și flori colorate
în care mă afund
cu toate gândurile mele

cred că am să locuiesc o vreme
pe strada aceasta unde casele
sunt lipsite de îndoieli
unde poezia umblă desculță
unde
pot să te iubesc
doar cu briza mării în plete

poem desculț

deschid fereastra
și privesc peste acoperișurile ude
înspre copilăria mea

sunt desculță
în iarba plină de rouă
cu universul
așezat pe aripile gărgăriței
care mi-a călăuzit drumul
fără să știe că există mare
că există iubire
că ești tu

o lume uitată
dar încă vie
s-a întors să îmi spună
că un copil
este cea mai frumoasă poveste
de dragoste

refugiu

mă ascund
între pereții albi
unde perdelele flutură
stârnite de briză

un aer blând
mă învăluie
de aici pot privi
cum luna curge în mare

câtă tandrețe
într-o simplă iluzie

lipesc urechea
de o cochilie și-ascult

așa îmi dau seama
că eu sunt liniștea
că plecările mele
nu mai au niciun rost
că universul meu
se află între pereții albi
unde perdelele flutură
stârnite de briză

tihnă

tu chiar ești
sau doar mi te imaginez
galatee a inimii mele
așa îmi șopteai
în timp ce dormeam
legănată de briză
în hamacul plin cu iluzii
de pe strada
mansardelor părăsite

era plăcut
mă simțeam iubită
de tine
și de cântecul valurilor
pe care îl auzeam
în depărtare

nimic din liniștea aceea
nu trăda ceasul
care urma să sune

MĂLINA IOANA EPURE

**Marele Premiu
al Concursului de literatură
Dimitrie Bolintineanu, 2024**

Peisaje urbane – culorile agnosticismului de-a lungul unei întâlniri

1.
La restaurantul chinezesc gustăm
melci, ochi și orice altceva mai dă să scape
din găvane.

Din lampioane de hârtie se zbat molcom
meduze ranchiunoase de nylon,
luminează lacom acest salon
în roșu-argon.

2.
Runde de poker în baruri afumate
unde lasă rockerii ovipari
icre nepăsătoare de țipari,
icre nepăsătoare de ideologii zbuclumate,
neiubitoare de pescari.
Urmași temerari se așează unde-unde.
Abia dimineața descoperi chiciura rock-lila.

3.
Pe peronul dezertat, trenurile abandonate hăituim
printre licheni, de graffiti tatuante.
Împărțim un binoclu, geneza hulim.
Plusează lent,
se-ncheagă efervescent
noua rasă,
acest Übermensch-Fisch turcoaz-andante.

4.
Acvariul citadin e mai viu ca niciodată
Dintre pavele deja apare și-o algă
Curând vor înota peștii în ceață
Pe autostradă și pe bulevard
Primul să vadă în viață
Tumultul sinistru
Va fi un agnostic cloșard
Mai nou de sinestezie concertmaistru!
Iar noi vom fi prea îndrăgostiți să mai observăm.

Arhitectura viselor

Exiști pe linoleumul unui autocar
țintuit de picioarele unui popor adormit
în mijlocul unui cimitir de gândaci.
Plutești în crepuscularul dintre somn și trezire,
sau poate prin altă antiteză
geografico-lexical ești între putrezire
și o năprasnică bere pragheză.

Visezi
la piciorul tău stâng: un furnicar tocmai și-a înființat
întâiul imperiu furnicesc
pe obrazul tău drept, au cucerit versanții
pe-un furnicăresc paleoteriu.
Ai adevărit un destin străin de tine...

Visezi
peștișori la sala de lectură
peștească, studiind să fie pești
caști,
iepurași urmărind lecții de etica
iepurească
a săpatului într-o groapă-galerie-clasă.

Visezi
Ești din nou un copil care bocește
Ești și ecoul zgomotului
Bunica-ți dă în bobi și se crucește
Te-ai născut sub zodia pricoliciului
În palmă cutele-ți se-nspăimântă una de alta
Se-ncolăcesc într-o nătăngă fugă.
Caști! Arzi! Explodezi!
Ești deșert. Reîncepi visul.

Marxista mea iubită

Tânăra fiind odată,
jucam travesti
cu o actriță laudată
în cearșafuri.
Mi-a și explicat de ce altădată,
ceva, cumva... caracterul subversiv,
îvingerea dușmanului tradiționalist.
- Ah, iubita mea,
tu mă trădezi ca orice alt
bărbat
și nu găsec nimic subversiv
în acest pat.

Apartamentul bunicii mele

Văduva de grangur tradițional,
zgrunțuroasa mea bunică
mă cheamă ocazional
în apartamentul său de intrigă
să-i fac recensământ național
tuturor soiurilor de obiecte,
mai ales pentru a ține sub un control senzațional
populația pungilor
din punga cu pungi.

Astfel, ca un nepot convențional,
le refugiez în prize și-n chichițe
în mod complet corelațional.
Acum dama aude din pereți
un ticăit expozițional.

De atunci fac menajul cu briceagul.
Gata cu viața bună!
În apartamentul bunicii mele
am interogat fiecare ceas suspectat,
am interzis și ilegalizat
sunetul!

ca pe o spiță de argint

totul e acum pregătit
îmi spun
împărțim amândoi aceeași
umbră purpurie și dulce
a smochinului,
aceiași zmeu de hârtie cerată
ce se înalță deasupra mării,

Cămașa de șapte

în zori se țesea
o cămașă de șapte

din taine rostite
cu murmur spumos de talazuri

din guler se-nalță
umbră unui castan
pe deasupra ramurilor
turtureaua pustiei
cu sânge din pieptul ei
îmi pătez privirea

se apropie iarăși
se apropie noaptea

și frigul dinaintea făpturii
îmbrac degrabă cămașa

pe trup căldura
cu miros de ceară topită
a aripilor de seraf
prierul norilor printre nasturi

MĂDĂLINA MANTU

**Premiul Petre Ghelmez
la concursul Dimitrie Bolintineanu**

Printul-hiperbolă

părea că
Dumnezeu și-a revărsat lumina de după-amiază
în ochii lui mari și rotunzi.

oare trecuse pe lângă mine cel mai frumos poem
în carne și oase?

la câțiva pași distanță,
printr-o ușă de sticlă,
am realizat cu uimire

că întreaga lui existență
este de fapt
o hiperbolă.

Iluzie

îmi aduceam aminte
de tine
spuneai că eternul se sprijină de umerii facerii

vedeam cum cotidianul se așează pe umerii tăi
în timp ce declarai că nopțile sunt destinate
amurilor absolute.

am realizat mai târziu
că toate nopțile se înființau
ca să îți iubești poezia și nu pe mine.

Dilemă

Ce să fac când cuvintele
nu mă mai ascultă?
Să schimb cerneala
sau stiloul?

Inimă

Când eram mică
mă întrebam cum pot oamenii să-și poarte
inima în piept

La vremea maturității
mă gândesc
dacă toate
inimile sunt la fel...

Tuturor le bate ceva în piept:
unora,
o floare carnivoră
altora,
un ceasornic.

POEZIA TÂNĂRĂ

TUDOR ȘTEFAN
GOTIA

Pregătiri

totul e acum pregătit
îmi spun
împărțim amândoi aceeași
umbră purpurie și dulce
a smochinului,
aceiași zmeu de hârtie cerată
ce se înalță deasupra mării,

aceiași cuvânt îl trecem
dintr-o mână în alta
în chip negrăit

ANDREA H. HEDEȘ

Partea întunecată a lumii

Adrian Alui Gheorghe vine în fața cititorilor cu un nou volum de poeme. Meditative, filosofice, percutante, acestea tratează teme actuale în care reverberează neliniștile unui veac, cel pe care-l trăim. Fundalul pe care se desfășoară dansul negru al poemelor este unul crepuscular. *Nu-i mai așteptăm pe barbari* (editura Tracus Arte, București, 2024) este un cânt în care se înalță nota înaltă a disperării, pe de o parte, și tonalitatea gravă a renunțării. Lipsit de repere morale și culturale, omul contemporan involuează, coboară cu autosuficiență nu spre animalic (aceasta presupune instincte primare, bună oară, instinctul de supraviețuire), ci spre o formă de anestezie, de anulare din istorie. Militantă, ancorată în contemporaneitate, poezia lui Adrian Alui Gheorghe analizează fenomenul *cancel culture* dintr-o perspectivă neliniștitoare. Omul actual nu are nicio dorință de a conduce mișcări de rezistență, de a isca revoluții, de a protesta, de a face greva... internetului sau greva... shopping-ului. Misiunea de a-l înșelă, de a-l dezumaniza nu este una dificilă întrucât „barbarizarea” se desfășoară cu exuberanța unui festivalurilor contemporane, care au luat locul carnavalurilor medievale.

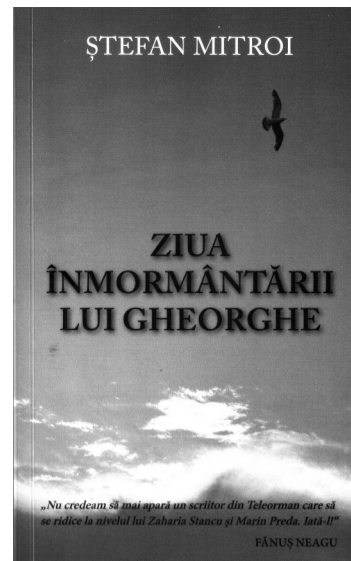
Cu toate că este o poezie a concretului, a cotidianului, pe care îl urmărește cu sagacitatea cronicarilor moldoveni, realitatea, cotidianul, faptul divers sunt tot atâtea pretexte pentru a arunca o ancoră dincolo, acolo unde se găsesc sacralul, divinul, eternitatea. Temele sunt majore: viața, moartea, cetatea, poezia, divinitatea. Poemele sale, cu inflexiuni epice, reflectă o lume care, deși la sute de ani distanță, amintește de picturile negre ale lui Goya. Punctele cardinale ale acestei lumi sunt numite în titlurile celor 4 capitole ale cărții: *Îngroparea cărții*, *Poeme americane*, *Liniște, se rescrie istoria*, *Muntele*. Rolul de *Axis Mundi* în construcția lirică reușită de Adrian Alui Gheorghe îi revine unui text la intersecția dintre eseu, poem în proză, meditație filosofică, *În loc de postfață*. Lumea, viața, ființa apar în alb și negru. Evantaiul culorilor pare lipsit de însemnătate și îndepărtat pentru un *modus vivendi* specializat, segregat între lumină și întuneric. *Linișțiți și fericiți* oamenii aleg să trăiască în întuneric, în partea întunecată a lumii: „oamenii sătui și fericiți/ pot ieși din lume/ pe scara de incendiu a istoriei.”

Nu-i mai așteptăm pe barbari este un manifest pentru recăștigarea umanității, cu întreaga frumusețe a culturii iudeo-creștine. Este mărturisirea unei profesii de credință. Este declarație de dragoste: „Totul părea o răpire și o fugă din lume. Care era pericolul? De ce trebuia să se întâmple asta? Dacă femeia asta era moartea? Sau dacă femeia asta era, pur și simplu, viața? Sau era altă viață? (...) Cum te numești?, am întrebat-o. Taci, tu o să-mi dai un nume, dacă vei crede de cuviință. Și fluviul, cum se numește fluviul? Nici fluviul nu are nume. De când au dispărut poezii, nu mai are cine să dea nume lucrurilor. Dar poate că e mai bine așa, fiindcă nici marea în care se varsă fluviul nu are nume.” Adrian Alui Gheorghe constată subtilitatea și ironia amară a faptului că, după milenii, poezii nu sunt izgoniți din cetate, ci șterși din memoria colectivă de sucul de cucută al uitării: „S-au adunat să îngroape cărțile./ Să uităm încet și sigur./ Să facem un plan de uitat în comun./ Să-i îngropăm pe cei care au scris cărțile./ Să-i îngropăm pe cei care le-au citit.”

Există poeme de o frumusețe care amintește de erminia severă a picturii bizantine, cum ar fi poemul *Fereastra*: „prin fereastra aceasta mama mea l-a văzut/ pe tatăl meu plecând să aducă acasă/ pe moașa comunală/ ca să poată să nască rând pe rând/ cinci copii:/ iubirea lasă urme adânci/ ca obuzul care rupe carnea.”

Poezia este austeră, podoaba vinde spre cititor încet, rostogolindu-se în parabolă: „Când vor să afle ceva/ rostogolesc un măr,/ care putrezește/ până la ade-văr”. Alteori îmbracă haina comparației ce stârnește simțurile – miros, văz, atingere: „probabil că timpul lasă dăre/ ca balele de melc/ pe frunza de mentă” sau „spun că istoria putrezește în burta timpului/ ca viermele în gușa păsării” și „cuvântul în poezie este ca o albină care/ își intră în ureche/ și scoate sunete dez-articulate/ care devin înțelese doar dacă/ te gândești că albină face miere/ care e dulce”. În lumea în care oamenii își refuză menirea, personificarea aduce poeziei ecurile spiritualității, sacralului: „ascult glasul unei lumânări”, „sufletul meu se foiește neliniștit în carne”.

Lunecând în metaforă, nu ne rămâne decât să ne întrebăm, împreună cu Adrian Alui Gheorghe: „Doamne, oare cum se consumă/ frumusețea unei grădini de trandafiri/ atunci când nu o admiră nimeni?”

ANA DOBRE

Cu speranța învierii

Capacitatea lui Ștefan Mitroi de a se reinventa de la o carte la alta este cu adevărat uimitoare. Construindu-și/ formându-și un stil doar al lui, scriitorul nu cade în manieră, nu ajunge să se imite pe sine, așa cum s-a întâmplat cu alți scriitori.

Este și cazul acestui roman, *Înmormântarea lui Gheorghe* (editura RAO, 2024), în care povestea, alegoria, parabola se contopesc într-o scriitură vibrantă, tulburătoare, care ține tensiunea temei la nivelul înalt al emoției pe tot parcursul celor 19 capitole.

Substanța cărții se concentrează în jurul temei morții, pentru care Gheorghe – nume simbolic, trimitând la Sf. Gheorghe, învingătorul balaurului, al însuși principiului răului, devine un arhetip – al omului îndumnezeit care, așa cum avertizează motto-ul din Goethe: „Tot omul are, oricum ar fi/ Un ultim noroc și o ultimă zi”. E vorba, așadar, de egalitatea tuturor oamenilor, indiferent de poziția lor în ierarhia socială a lumii, în fața destinului și a morții.

Dar Ștefan Mitroi nu se limitează la a povesti *cum* moare sau de ce moare Gheorghe, simbol al omului dintotdeauna, arhetipul pe care-l propune pentru a-l umple cu povestea sentimentului, a stării de a muri, acel *se meurt* din titlul piesei lui Eugen Ionescu, *Le Roi se meurt*, care surprindea, prin metaforă, *starea de a muri*, permanența ei în viața omului. Ștefan Mitroi nuanțează ideea morții, cu sugestii din literatura absurdului și din cea expresionistă, o personalizează: aceasta este trăirea lui, modul lui de a reflecta/medita asupra acestei taine.

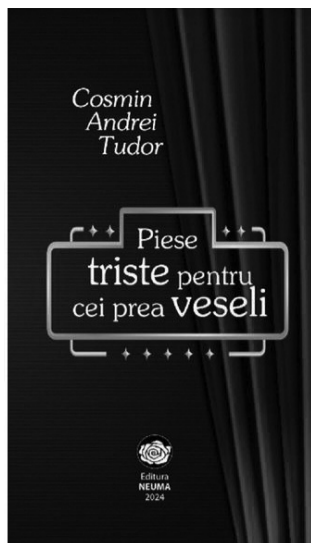
Însă, nu atât despre moarte este vorba în romanul lui Ștefan Mitroi, deși titlul, *Înmormântarea lui Gheorghe*, cu sugestii ale ceremonialului, ar indica aceasta, cât de *trecere și petrecere* – succesiunea în timp a generațiilor și, mai ales, de *marea trecere*, care înseamnă intrarea în dimensiunea eternului, a eternității, după ieșirea sufletului din *cercul strâmt* al trupului. Starea epicului este dată de metafizica lui, de toată încărcătura ideatică a *sentimentului de a muri* clipă cu clipă, care, sedimentată în fibrele ființei, o cutremură, o învăluie în lințoliul *tristeții metafizice*.

Fiind o temă gravă, de meditație și de contemplație – din perspectiva clipei celei repezi, ca și din cea a eternului, asupra propriului loc în această lume, scriitura epică se liricizează, se dramatizează în funcție de participarea ardentă, implicită a naratorului, când obiectiv, detașat, când subiectiv, implicat afectiv. De aici, schimbarea registrelor de narație – predominant subiectiv, la persoana întâi, dar și la persoana a doua (*Duhoarea*), presupunând dublarea eului celui care povestește și, în același timp, meditația asupra problematicii condiției omului în complexul determinism al lumii, în *lumea noastră cea de toate zilele*.

Suntem călători în această lume, în cosmosul nostru, pare să ne spună naratorul, materializând epică ideea prin secvențele de viață, cu valoare arhetipală, căci intră într-un tipar, o matrice stilistică a vieții de oricând și de oriunde: copilărie, tinerețe, maturitate, senectute, fiecare etapă cu acțiunile și activitățile ei specifice, cu energia ei creatoare, cu neputințe clamate. Pe parcursul călătoriei, sugerează scriitorul, murim de mai multe ori, dar păsări Phoenix fiind, renaștem din propria cenușă, din propriile eșecuri, confruntări cu sine, cu alții, cu lumea... Viața omului, la nivel mitic și/sau mitizat, este o succesiune de probe inițiatice, de coborâșuri și suișuri, de morți și învieri simbolice. Doborând un obstacol, trecându-l, fiecare învață ceva esențial despre el, se întărește în credință sau în deznădejde – se formează ca om, unic și irepetabil, ca personalitate.

Orice experiență – a armatei, a războiului, este una esențială căci îl confruntă pe om cu propria limită, cu finitudinea proprie, obligându-l să conștientizeze nu atât moartea, cât *murirea*, *faptul de a muri*, acel *se meurt* din reflexivul verbului francez *se mourir*. Scriitorul esențializează povestea, tinde să realizeze, în epic, ceea ce Constantin Brâncuși a realizat în arta plastică: să fixeze umbra unui gând, să-i dea, estetic, concretețea vieții, creând propria aură creației sale. Este un drum pe care Ștefan Mitroi și l-a croit singur și pe care poate să meargă pentru a-și împlini destinul.

IOANA
DIACONESCU

Treimea salvatoare

Cînd ai măturat praful ăsta nenorocit, ai condamnat la moarte planete întregi, poate chiar galaxii.“, afirmă personajul principal din piesa centrală a celui de-al doilea volum de dramaturgie publicat de Cosmin Andrei Tudor*. Sentința vine curând: Prea târziu pentru a mai salva ceva“. Citim un *triptic* remarcabil al unui scriitor dedicat, care simte cu acuitate prezentul, dezinvolt pe terenul accidentat al literaturii de toate genurile. După un debut strălucit în poezie, încununat cu Premiul Uniunii Scriitorilor în 2019, la 22 de ani, publică, adunate în volume, poezii, proză scurtă, romane, piese de teatru. De prisos denumirea de scriitor *tânăr* atîta timp cît o carieră artistică se construiește la tinerețe, cu talentul de naști, vocația încununează talentul, la senectute se trage linie și se constată adevărata statură a unui autor.

Conținutul atașat al volumului relevă dramatica stare a lumii de astăzi. *Îndoiala* celor trei Marii din prima „piesă într-un tablou și o fotografie“, cu același titlu, diferă la fiecare personaj și este esențială existențial. Întâia Marie simbolizează o Maică a Domnului cu Pruncul, (eroi precedați de o lumină puternică și albă) mărturisindu-i preotului *îndoiala credinței* după pierderea unei vieți sărmâne. „Dumnezeu lucrează prin noi“. „El are planul Lui cu tine. Tu ai un înger cu tine. Alături de tine. Prețuiește-l ca până acum!“, o vindecă Preotul salvator. Mesajul încurajator sporește odată cu apariția celorlalte două Marii care mărturisesc și ele, pe rând, Preotului, lipsa *dragostei* și lipsa *credinței*. Intră în joc valori esențiale, care ne susțin viața spirituală. Surpriza va fi *rezolvarea* unui final binefăcător. Lupta dintre bine și rău, dintre întineric și lumină: *Răul* etern ca personaj simbolic și *Preotul* ca simbol al binelui. Înfruntarea dintre bine și rău se în petrece cu armele albe ale cuvintelor: „Preotul/În zadar. Lumina Lui va ajunge prima la mine, chiar dacă vine de foarte departe și tu vei fi chiar în spatele meu. Nu vei apuca să întinzi mâna spre spinarea mea și lumina Lui îmi va scălda fruntea“. Esențial este, în această piesă centrală a volumului, finalul cu binele învingător al armelor *Răului*, viclene, directe, sau de seducție. Folosirea „spionului“ pe care *Răul* îl lasă în lipsa lui (motanul negru, din familia personajului Behemot al lui Bulgakov din *Maestrul și Margareta*) nu mai este o primejdie, atîta timp cît identitatea îi este dezvăluită.

„Bătrînul și Margareta“, cea de-a doua piesă din *triptic* („banalitate dramatică într-un tablou“) îmi sugerează două titluri celebre, suprapuse: „Bătrînul și marea“ (Hemingway) și *Maestrul și*

Margareta (Bulgakov)! Îndepărtând cu talent și imaginație, câte o jumătate din fiecare, autorul ivește originalul „Bătrînul și Margareta“.

Cu un caracter pronunțat ludic, piesa este despre iubirea care nu pierde nici în uitare, dar și despre luciditatea salvatoare. O Margareta sui-generis, va fi așezată în tipar de infirmieră a *Bătrînului* degradat de o boală cerebrală. Medicamentele – simboluri de diverse culori, preferatele fiind cele albe, „și albul reprezintă puritatea, inocența“, în contrast cu cele colorate care „contravin bunului-simț logic“. O suită de simboluri în care florile sunt actanții principali. Cîteva nume de flori poartă și eroina noastră, în memoria deteriorată a *Bătrînului*: Camelia, Violeta, Crina, Florentina și iar Margareta, simbolul etern al eternei iubiri nefericite. Din fraze sau aluzii, înțelegem că lumea nu poate fi salvată. Și totuși, finalul, optimist, vindecă: convertirea Bătrînului, cu un buchet de margarete albe în mână și reșezarea lui în lume unde *află* omniprezența lui Dumnezeu. Registrul dramatic se desfășoară între ludic și tragic, caracterul dual fiind simbolizat printr-un costum purtat de eroină, jumătate de cioclu, jumătate de clovn. „Am venit aici să îngrop și să dezgrop. Să bucur și să întristez. Să fur timp și să dau timp ,...“

Ultima piesă, „O divagație aproape lirică (teatru cu cortina trasă) folosește procedeele teatrului absurd. Autorul explică în *Decorul* (o introducere la ceea ce va urma) că „Piesa se joacă în crescendo, de la lentoare schimbului de replici de la început până la tornada de replici de la final, final care culminează cu strigătul sfișietor al personajului. Piesa se joacă cu cortina trasă. Element definitoriu al piesei. Cortina se va ridica doar la sfârșit, după strigătul personajului. Un singur actor va interpreta toate vocile“.

O carte, scrisă cu talent și responsabilitate, într-o lume ce se cere readusă la adevăratele ei valori, la realul ei echilibru.

*Cosmin Andrei Tudor /Piese triste pentru cei prea veseli - teatru -/Editura Neuma 2024.

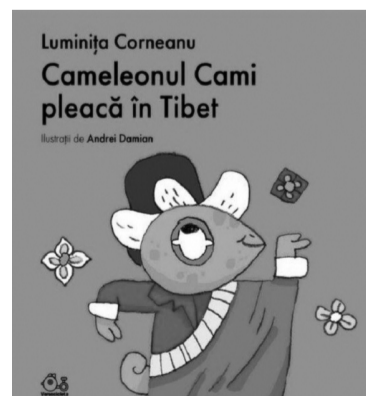
MIHAELA STANCIU

Lectura înspre și dinspre copilărie

Oamenilor „mari“ le trebuie mereu povești ca să creadă în „a fost odată“, în eternul sâmbure de adevăr și tot ce se țese-n jurul lui. Acest periplu al reîntoarcerii la primele lecturi nu înseamnă o simplificare a cititului, ci mai degrabă o nuanțare a modului în care s-au consumat în adâncul nostru cărțile pentru copii. Din când în când, noi, adulții ne lăsăm acroșați de chemarea care vine dinspre copilărie de a descoperi noi cărți cu ilustrații generoase și forțaturi colorate, care prin pitorescul lor conduc la întipărirea ideii că totul este posibil, că viața trăită din imaginație este mai plăcută, că și noi putem deveni un Făt-Frumos sau o Ileană Cosânzeană. Pe acest fundal al nostalgiei, am parcurs volumul în versuri al Luminiței Corneanu, *Cameleonul Cami pleacă în Tibet*, Editura Vlad și Cartea cu Genius, Grupul Editorial ART, Colecția Versocicleta, 2023, cu ilustrații de Andrei Damian. Eroul principal, un Tom Sawyer mai mic, ce consideră că mersul la grădiniță este plictisitor, fabrică rapid un motiv plauzibil pentru a fi convingător: „- Mmm! Mama, nu mi-e bine! / Te rog, vino aici, așază-te, stai cu mine!“ (p. 8) Probabil că mulți dintre noi am citit motivația lui Cami cu-n surâs în colțul gurii, dar nu tot la fel de mulți am avut șansa de a fi fost atât de credibili în circumstanțe asemănătoare, atunci când ne-am jucat rolul: „- Nu ți-e bine? A zis doamna Cameleon speriată, / Dumnezeule, ce-i cu tine, copile? Arzi! Tremur toată! / Marcele, l-a strigat pe tatăl lui Cami, vino, e bolnav copilul! / Sun-o pe maică-ta, sun-o pe mama, ea știe șpilul / Cum să faci bine un copil cu febră și bube dulci, / Cum să-i faci frecție și să-i treacă de gălci.“ (p. 9) După această punere în context, autoarea deschide „capitolul central“ bazat pe simțul aventurii micului Cami, care își ademenește prietenii (Anna, Peștele și Pisica) să plece într-o călătorie în Tibet, având convingerea că este greu să fii singur de la un punct încolo. De la o invocație anume, caracteristică unui cameleon care își divulgă prietenilor secretul preschimbării culorii, la rătăcirea prin intersecțiile orașului, regretul fugii de acasă, reîntoarcerea în familie cu ajutorul domnului polițist și până la eșuarea lamentabilă a destinației sunt doar câțiva pași.

Luminița Corneanu mărturisesc la finele volumului că personajul său a luat ființă datorită unei fetițe care i-a cerut simplu să-i deseneze un cameleon, așa cum Micul Prinț îi cerea aviatorului să-i deseneze o oaie. Nu știm dacă și cum a desenat autoarea cameleonul, dar ceea ce știm este că i-a dat viață în volumul său ca să traseze pentru „copiii“ de toate vârstele teme fundamentale pentru ființa umană, precum prietenia care ne este vitală tuturor („Ajunsă la grădiniță, Anna a văzut că lipsește, / Căci Cameleonul era prietenul ei, alături de Pisică și Pește. / Dar dintre toți copiii, cu Cami se înțelegea cel mai bine, / Cu el împărțea creioane, gume, plastiline, / Cu el se juca prinselea și baba-oarba, / Pe el îl căra prin clasă cu roaba, / În timp ce Pisica și Peștele făceau galerie. / Și-așa, dintr-odată, nu suporta să nu știe / Ce-a pățit Cami: E bolnav, e plecat? / Așa că, până una-alta, s-a speriat. Nu putea nici să stea pe scaun, să coloreze, / Nu putea să se ridice să danseze“, pp. 16-18) și naivitatea dominantă oricărui copil („Deodată, pe lângă acest grup trist / A trecut agale un domn polițist, / Care s-a mirat foarte tare / Să vadă în parc, pe înserare, / Patru copii atât de mici / Și i-antrebă: - Sunteți singuri aici? / Ei au dat din cap încet / Și-au zis: - Da, mergem în Tibet!“ p. 53)

În preajma copiilor, frumosul nu trebuie căutat cu lupa pentru că puii de om sau puii de pisică și pește (în cazul volumului de față) au aceeași candoare, chiar și atunci când se lasă conduși de idei năstrușnice. Micuțul Cami nu renunță la miza lui nici după ce știe că a depășit limitele și poate că odată cu învățarea alfabetului și cu maturizarea, îndrăznelile lui se vor extinde chiar dincolo de Tibet: „A doua zi, la grădiniță, / Un cameleon și o fetiță / Dădeu cu sârg din mâini și picioare / La lecția de orientare. / Stînga, dreapta, stînga-mprejur! / Iar Cami uitându-se-n jur, / I-a zis Annei cu glas discret: / - Pân' la urmă ajungem noi în Tibet! (p. 58)

Colecția Versocicleta este însoțită de specificația *Poezii pentru copii de la 2 la 102 ani*. Eu am trăit experiența lecturii volumului *Cameleonul Cami pleacă în Tibet*, alături de nepoata mea, care nu are decât 1 an și pot mărturisi cu toată convicțiunea că poezia Luminiței Corneanu și ilustrațiile lui Andrei Damian ne-au creat confortul lecturii atât mie, cât și ei.

EMIL LUNGEANU

Señor Alegre

Chirurgia temporală sau cronoplastia este o specialitate a medicinei literare ce se ocupă cu terapia supremei frustrări a oricărui muritor – nemiloasa lege a entropiei, zborul fără de întoarcere al „săgeții termodinamice a timpului” (Jacques Merleau-Ponty). Dacă plimbările cu nostima mașinuță a timpului, clasică jucărie inventată de H. G. Wells în copilăria literaturii S.F., erau doar niște inofensive consultații de interes euristic (ceva precum călătoriile cu trenul ale pasionatului Caragiale, prilej de examinare ambulatorie a pacienților viitoarelor *Momente*), chirurgia temporală este o intervenție invazivă în măruntaiele cauzalității istorice cu ambiții reparatorii, după logica ingineriei genetice. Chirurgii poartă ecusoane distinctive și parafe de „agenți temporali” (Robert A. Heinlein) sau crononauți, „patrule ale timpului” (Poul Anderson) sau chiar *Trustul pentru distrugerea istoriei* (Josef Nesvadba), spre a se evita orice confuzie cu ordinarii *Ucigași ai timpului* (Gérard Klein), adică sinucigașii ce-și omoară timpul ca să nu fie omorâți ei de plictiseală, acele secături reductibile, vorba lui Noica, la „un stomac, un sex, în cel mai bun caz o curiozitate care trece prin lume”.

Un adevărat ghid clinic de *Chirurgie temporală* (Neuma, 2023) ne oferă Radu Ilarion Munteanu, noutate demnă de a fi salutăată cu atât mai mult cu cât bisturiul prozatorului e dublat de competența fizicianului întocmai ca Poul Anderson și deci, spre deosebire de unii științifico-fantaști care tratează naiv călătoriile în timp ca pe niște excursii în Bucegi, știe bine ce scrie, nu doar să scrie. Dar cui anume? Dincolo de divertismentul imaginativ propriu-zis, demersul său e adresat – repertorial și estetic deopotrivă – nu doar unui cititor disponibil, ci și cultivat, apt să înțeleagă că pentru rumegarea unei asemenea cărți îți trebuie mai mult decât un șezlong confortabil sub o umbrelă de plajă și o cutie de bere la gheață. Dedicăția (în engleză, culmea) cu care Stendhal obișnuia să-și încheie cărțile „TO THE HAPPY FEW” îți reamintește că fericirea lecturii e un privilegiu al celor educați – și nici autorul nostru nu se lasă mai prejos cu precizarea destinatarilor, ba chiar, cum între timp serviciile poștale au evoluat, își întrece în subtilitate ilustrul precedent. El și-a rânduit cu tâlc taman la sfârșitul volumului autobiografică povestire *Preludiu*, unde, mimând că-și bate capul cu ghicirea paternității unei zdrențe de manuscris necunoscut (precum Faciolince cu acel anonim sonet de care-l suspecta pe Borges), lansează de fapt o provocare pe adresa cititorilor. Un petec, vasăzică, din prima pagină a unei povestiri dat la iveală de *padre* Ildefonso, duhovnicul lui Don Juan din *Spovedania...* lui Čapek? Încrucșarea propriilor pași cu personajele altora nu e vreo noutate, desigur, RIM fiind el însuși un agent temporal atunci când pleacă pe teren să controleze istoria literaturii, însă de astă dată inspecția *Povestirilor apocrife* ale „robotitorului” e doar pretextul scoaterii de la naftalină a fragmentului olograf, ce mai păstra doar titlul (*Arcturiana*), prenumele semnatarului (Jaume) și o lacrimogenă dedicație în franceză „preaiubitei Carmen, frumoasa, misterioasă și inubliabila arcturiană, cu melancolica bucurie a sufletului meu jupuit” (mai lipsea „ca o ceapă” ca să fie *schmaltzy* sută la sută). Ei bine, cum dezlegi șarada asta fără să-ți iei concediu medical? Unicul Jaume de care știu, Jaume Cabré, ar avea într-adevăr, cu *Cartea preluțiilor*, ceva în comun cu *Preludiul* lui RIM, numai că e catalan, nu franțuz. Francezi care să aibă legătură cu o muză pe nume Carmen erau Prosper Mérimée și Bizet, dar vedeta lor, o *adivnadora gitana* angajată la fabrica de țigăre din Sevilla, era „arcturiană” cum sunt eu toreador. Arcturienii ăștia sunt un concept New Age împrumutat de la steaua boreală Arcturus (gr. „paznicul ursului”, al Ursei Mari vecine, și deci „arctic” ca ea, circumpolar adică), o civilizație de extraterestri pașnici și luminați (e și normal, giganta lor portocală fiind mai luminoasă decât Soarele de 170 de ori) care ar fi înșămânțat cică pe unii pământeni – degeaba însă, de buruieni tot n-am scăpat, nu se compară cu succesul reformei agrare a lui Cuza. Așa că autorul nostru, văzând că indiciile nu se lasă puse cap la cap („ceva îmi dădea cu virgulă”), trece de la deducții la speculații forțând paralela criptografică Arcturiana–Arleziana după ce află că numele catalan Jaume „se poartă și pe valea Rhonului”, adică în Occitania *Scrisorilor...* lui Daudet, dintre care cazul fetei din Arles s-ar potrivi pateticei dedicații a suspinatului. Ce-i drept, pe bietul nepot al lui Frédéric Mistral defenestrat de dragul acelei poame îl chema Jan (nu Jean!), dar, fie și aproximându-l „Jaume”, tot nu poți stoarce de aici mai mult de un bilet de adio : de scris cărți cu dedicație îi mai ardea atunci junelui de la coada vacii după ce aflase că nu fusese primul la ghișeu orășencei lui? Nici Daudet însuși nu acordase pățaniei decât trei pagini, cât despre melodrama pusă în scenă de Bizet cu coruri și pompă de tragedie antică, premiera a fost un dezastru mai ceva ca Waterloo, publicul parizian rânzând cu lacrimi, de-a trebuit refăcut totul în formula concertistică actuală a *Arlezienei* din numai două suite executate *allegro* (vioi, voios). Or, acest domn Voioșilă cine este? Chiar povestitorul, slavul Radu (*rad* „bucuros”) și latinescul Ilarion (*hilaris* „vesel”) fiind echivalente, de unde i se și adresează *padre* Ildefonso cu „Señor Allegro”, deși iezuitul, castilian fiind, ar fi trebuit să zică „Alegre”, nu cu italianismul folosit de muzicieni. Oare nu tocmai așa îl salutase pe RIM un confrate castilian? „*Vaya, habló el Señor Alegre!*” Asta mai demult, pe la 1852 – „nu spui ține”, nici dacă era becher, ca să nu-i stric plăcerea ghicitului în cărți.

Iddea este că nu găselnița contează în provocările aceluia *puzzle*, ci metoda exercițiului intelectual, în care RIM, cum știm, este expert. Ar fi o grosieră eroare subestimarea dificultății ori a impactului acestor povestiri pe motiv că poartă eticheta de literatură SF. Rareș, agentul lor temporal „de serviciu”, nu e vreun instalator trimis pe teren să desfunde țevi, misiunile sale sunt planificate și coordonate ierarhic după tacâm militar de către un stat-major, supervizori și servicii de documentare, succesul îndeplinirii lor necesitând o fantastică acuratețe. Căci, oricât de tentant ai fi să te lași relaxat de teza deformărilor elastice ale timpului din *Time Patrol*, nu-ți poți permite luxul de a greși, că nu e vorba doar de a-i repara apoi pacientului mădularul tăiat din neatenție ori măseaua „nevinovată” scoasă de calfa frizerului „subchirurg” Nae Girimea, ci de efecte stohastice imprevizibile la scara istoriei universale. Nu degeaba riscurile imixtiunilor în trecut sunt cuantificate acolo probabilistic cu rigoarea unui actuar („La cât ești de obosit, riscul de a face prostii pe teren e peste 57%”), pericolele incluzând și propriul arbore genealogic

(„paradoxul bunicului” enunțat de Barjavel), ba chiar și paradoxala întâlnire cu tine însuși („cronoclastm”), nemaivorbind de primejdiile obișnuite ale teatrelor de război: „La data pomirii ofensivei române în bătălia de la Mărăști, probabilitatea distrugerii așa-numitului triumphi al morții trecea de 79%”. Or, balanța extrafină cu care e cântărit meliorismul acestor discrete intervenții necesită cunoștințe istorice aprofundate, nu doar o simplă analiză S.W.O.T. Încercați numai să vă imaginați ce enciclopedie ambulantă e un agent temporal care își zice în sinea lui „M-am simțit ca Patton, la câteva zeci de kilometri de Rin, în toamna lui paș’patru, rămas fără benzină.”, așa cum doar un combatant în campaniile Armatei a III-a ar fi putut-o face. Detalii de istorie militară devenite deja *termen de comparație* pentru o frustrare personală! Dar și mai fain e să vezi pusă în slujba comparației paremiologia: „Anton Pann, fiul Pepei, cel isteț ca un proverb.” Un alt front ce-l pune greu la încercare pe agent este cel al istoriei literaturii, unde are de tras sfori în procesul intentat de Turpin lui Jules Verne pentru romanul *În fața steagului*.

Dar parcă bagajul lingvistic îi atârnă mai puțin în raniță? Un ordin al superiorului, ce-l trimite pe drumul Damascului într-o documentare („să înțelegem ce s-a întâmplat”), întrece în comedie cuplul Stan și Bran: „Vei învăța în hipnoză greaca veche, o latină suficientă (...) și, bineînțeles, aramaica. A, și idioamele locale, al filistenilor, al sirienilor (...) vei avea un echipament disimulat în turban. Care descifrează în timp real orice limbaj articulat.” Poligloții Ziad Fasah și Pico de la Mirandola mai au de așteptat, oho, la coadă! Nu mai puțin umor are executarea misiunii: ajuns la destinație, eroul „îi plasă lui Saul din Tars, pe drumul Damascului, viziunea strălucitoare care avea să-i extindă esențial aria predicilor. Spectacol cu lasere, tehnică împrumutată din afara zonei sale de control.” Iată, de agenți din ăștia dotați avem noi nevoie aici, în acest prezent de tristă amintire! Pe ce coclauri or fi tot umblând? Că vorba lui Hawking: „Dacă e posibilă călătoria în timp, atunci unde sunt turiștii din viitor?”

Și ar mai fi destule încă de scos din acest sac fără fund, doldora de aventuri estetice și intelectuale pe cât de incitante, pe atât de agreabile, însă din păcate Timpul, adevăratul personaj central al cărții de față, își are spațiul disponibil limitat. Și pentru a-i da ultimul cuvânt, finalul povestirii *Trei iezi* îți readuce aminte de coautoratul scriitor-fizician: „Timpul de înjumătățire a dezintegrării radioactive a acestei povești nemuritoare se măsoară în milenii.” Că bine le mai zice aici din fluier baciul Voioșilă! ¡*Bien hecho, Señor Alegre!* Într-adevăr, ce altă urare mai frumoasă i-ai putea face unei cărți?

DEBUT ABSOLUT

Toate poeziile pe care vreau să le citești...

NICOLETA MILEA

In urma unor mult îndelungate exerciții, îndreptate spre concentrare și esențializare, Anisia-Maria Pirontea, făcând apel la propriile disponibilități creatoare, în acord cu cadrele sensibilității, deși la vârsta căutărilor, a înțeles că poezia nu e un *dolce farniente*, ci un act inefabil, grav și tulburător. Fire sensibilă, profundă și reflexivă, încă din primii ani de școală s-a simțit atrasă, deopotrivă, de arta cuvântului, dar și de artele plastice. Numeroase premii obținute la olimpiade și concursuri, chiar la nivel național, i-au confirmat pregătirea și harul.

Autoarea are 14 ani și este acum elevă în clasa a IX-a, la Colegiul Național Pedagogic „Mircea Scarlat” din Alexandria. În 2023, elevă fiind în clasa a VIII-a la Școala Gimnazială „Mihai Eminescu” din Alexandria, a debutat editorial cu volumul „*Toate poeziile pe care vreau să le citești...*” Editura Tipoalex (102 p.). Coperta, grafica și toate ilustrațiile (portrete, peisaje, desene abstracte) îi aparțin autoarei.

Anisia-Maria Pirontea în bună măsură a depășit stadiul exercițiilor lirice, în scopul descoperirii propriei personalități, creatoare. Își construiește imaginarul poetic pe repere spațio-temporale, desprinse din realitatea înconjurătoare. Reprezentările, ideile, mesajele și sentimentele comunicate sunt create dintr-o perspectivă subiectivă, generată de modalități de exprimare ale stărilor afective asumate.

Fiecare poem este precedat de o dedicație: mamei, tatălui, bunicii, bunicului, străbunicii, verișoarelor, verișorilor, unei vecine, vișătorilor, tuturor celor care au pierdut pe cineva drag, celor care au ales să tacă, celor care încă mai au o speranță, celor care trăiesc cum își doresc; celor care au nevoie de ajutor, dar căroră le e frică să strige; mătușii care iubește ploaia și care a făcut-o și pe ea să o iubească; celor care s-au rătăcit pe drumul vieții; românilor plecați în străinătate; tuturor, care trebuie să se trezească. În aceeași măsură și animăluțelor iubite: cățelușă Bella, pufoasa Ruby, câinele Ursu, curajoșii peruși.

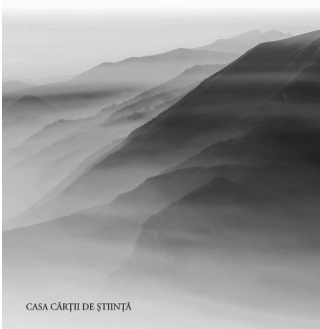
Prin temele cultivate: viața, iubirea, timpul, natura, caută modalități proprii de transfigurare a libertății spiritului, aduce o notă sensibilă, când senină, când nostalgică, personală poeziei sale. Mai apropiată de maniera directă în care exersează acum este plasticizarea gândirii poetice: „Sunt flori de spin! / În mână nu le strânge - / Căci floarea lor va înflori / cu picături de sânge“ (...) // Și încercarea de-a-nflori / E plină de atacuri, / Iar clipele ce le-au rămas / Tot ard în mii de veacuri.“ (*Flori de spin*).

Remarcăm strădania de a alcătui fiecare text într-o structură cu un anume grad de coeziune internă, așa fel ca cititorul să nu simtă nuanțe de banalitate și accidental. Anisia-Maria Pirontea a înțeles că poezia trebuie să aibă o tensiune interioară, dublată de o idee și în acest sens strădaniile ei sunt pe calea căutărilor. Ea caută acele trăiri din imediata realitate, care să o propulseze spre poem, înconjurată de acel inefabil al gândului ce se insinuează în timpul reînnoitor la nesfârșit: „E-atât de rege și de prinț, / E atât de vrăjitor, / E-atât de foc pâlăitor, / Când suflu-n el și clipe mor.“ (*Ce-i timpul?*).

Gânditorul Constantin Noica, în cartea de eseuri intitulată „Eminescu sau gândirea despre omul deplin al culturii românești”, se întreba: „Poate fi tânărul de la sine poet? Este poezia o simplă îndeletnicire? Sau undeva ea este și explozia unei acumulări care e fie a anilor, fie, mai ales, a culturii? La aceste întrebări, cine se dedică scrisului este dator să răspundă *făptuind*, asumându-și cu un plus de luciditate și sporită dăruire actul creației și al devenirii *întru ființă*.”

În speranța că poemele Anisiei-Maria Pirontea nu sunt doar unele ingenuități adolescentine care vin (și dispar) o dată cu vârsta, ci anunță o poetă în devenire, îi dorim răgazul să descifreze direcțiile de dezvoltare ale poeziei și să parcurgă totul până la capăt, ca o puternică personalitate artistică.

Mirela Bălan
*Altminteri
nici n-am fi trăit*

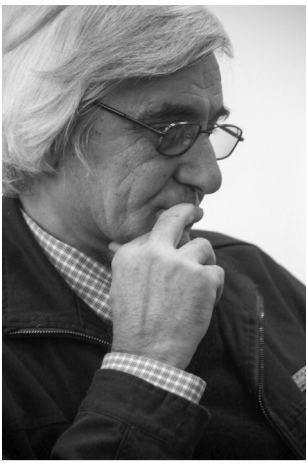
CĂRȚILE TINERILOR

“Un volum de poezie al traumei psihice”

IULIAN CĂTĂLUI

Noul volum al poetei Mirela Bălan, membră a Uniunii Scriitorilor – Filiala Brașov, tipărit în 2023 la Editura Casa Cărții de Știință – Cluj, *Altminteri nici n-am fi trăit* este unul de tip traumă psihologică și analiză interioară, care se ține minte. Totodată, și volum-spedanie ori confesiune, cartea are la bază un fapt real îngrozitor, astfel, în urmă cu doi ani, soțul Mirelei Bălan a suferit un accident de parapantă și vreme îndelungată el s-a zbatut între viață și moarte, pe paturi de spital din România și din Austria. Șocul și focul suferinței a aprins în Mirela Bălan, „văpaia creației literare” și astfel s-a născut volumul de versuri de față, lansat la Târgul „Gaudeamus” Radio România și atunci, poeta a vorbit despre furia împotriva nedreptății sorții și despre cum accidentul soțului ei i-a schimbat viața, și nu doar că ea a început să scrie, ci a decis să se dedice într-o mult mai mare măsură alinării suferinței celor din jur. Chiar în al doilea prozopoeem sau poem în proză ori chiar jurnal poetic este narat terifiantul accident cu zborul frânt al bărbatului autoarei sau eului liric, să spunem, și mai ales sosirea iminentă a ambulanței și a elicopterului, poeta simțind o neliniște, o nerăbdare, un fior, citez: „*Elicopterul a aterizat. Ambulanța e deja aici, iar dispecerul de la sol îi face semn să se apropie. E teribil de cald. Din elicopter coboară patru oameni îmbrăcați în roșu. Doi dintre ei merg spre ambulanță. (...) În ambulanță ești tu. Accidentul (zborul frânt) s-a produs de mai puțin de o oră. Eu încă nu știu. Lumea mea are încă aceleași coordonate, pe aceleași axe. (...) Simt o neliniște. O nerăbdare. Un fior în degetele care țin acul. (...) Aerul dansează și e roșu aprins. Toți șase ridică targa, o fixează pe două canalele destul de înguste și apoi, ca pe tavă, te împing în elicopter. (...) Elicopterul se ridică. Eu, eu rămân jos*”. În această creație de poezie psihologică sau a traumei psihice și de cvasicoliziune cu moartea, aș numi-o, Mirela Bălan surprinde atât biografic-laconic, cât și auster și sobru, grav, conflictul interior al eului poetizant, drama conștiinței, personajul și alter ego-ul poetei aflându-se într-o stare de căutare aproape perpetuă a sinelui, uneori pierdut, rătăcit, dar și de confuzie. Perspectiva eului liric asupra evenimentelor este una din interior (subiectivă), poeta fiind personaj implicat direct în fapte, evenimente dar și în introspecție. Totodată, cartea tratează marile teme și motive ale literaturii și poeziei dintotdeauna: viața, moartea, dragostea, visul, suferința, neantul ș.a., sau, după cum spune chiar autoarea: „*Când viața și moartea se întărită în fața ta, încăierare macabră*”. De altfel, motivul morții tra-

versează ca un „fir negru” volumul, poeziile și secvențele despre moarte fiind destul de frecvente, Mirela Bălan scriind un mic tratat de finitudine, pe lângă cel de soteriologie, cum ar fi poemul „Cu înghițituri mici”: „*Numai moartea, moartea ta, nu (moartea e grasă și grea la stomac). Așa că mă așez pe banca din fața spitalului, ca o vomă iese plânsul din mine, împreună cu toate lucrurile pe care le-am înghițit, pentru că mă aplec în față, până când pieptul mi se lipește de genunchi, și plâng, și grohăi, și urlu: Moarte, nu! Orice, dar moarte nu!*”. Cartea este scrisă în versuri albe, non-austere, unele laborioase și sacerdotale, altele lapidare, cu notații de tip jurnalistic, cu propoziții scurte și penetrante, precum cele din poemul „Bucuria nimicului”, care subliniază atmosfera de apăsare, de angoasă și trimitere în nihilismul, uneori absolut al unor Schopenhauer, Nietzsche, Dostoievski ori Cioran sau în/ la ideea de neant, în zădărnice, dar și bucuria nimicului în viață, cu accente (neo)expresioniste: „*Noapte neagră. Adânc neagră. Mată. Mută. Împăclită. Somn adânc. O dihanie mă apasă în întuneric. Mă apasă până mă pune jos. Mă apasă până mă lipește de podea. Gât îngustat. Gâfâi. Nu mă opun. Nu se oprește. Mă apasă. Mă apasă uniform. Presă uriașă. Corp la corp. Carne de metal peste carne vie. (...) Respir greoi. Nu mă opun. Nu se oprește. Mă apasă. Simt ochii cum ies din orbite (...)*”. Bălan are ca sentiment generator tristețea, durerea, trauma biografică și psihologică, întreruptă uneori de lumini, dar pesimismul, zbuciumul interior și întunericul sunt hegemonice peste poemele autoarei moldave. Există atât tăceri sumbre, imagini post-expresioniste la Gottfried Benn, unele onirico-suprerealiste și chiar hiperrealiste, în această carte sfâșietoare, cât și zgomote și furii urlate, țivlitate din răspuseri și rărunchi, și, cu toate că, ne-am fi așteptat ca unele rugăciuni către Dumnezeu să fie de-a dreptul negativ-blasfemiatoare, acest din urmă lucru nu se întâmplă, cum este în scurtul poem *Legea iubirii*: „*Doamne, cum mi-ai prins mâna / Și iute m-ai eliberat! / Și cum imediat după, ai spus iartă-mă*”. Totuși, finalul cărții este unul izbăvitor, cu firave speranțe, în drum spre soare, spre redempțiune, ideea fiind aceea că viața e prețioasă, unică și merită să fie reluată de la capăt, într-un nou început: „*Mă lipesc iar de stâncă. Îmi umplu palmele cu talc. Cu mâna dreaptă strâng coarda. Cu stânga scot un piton de la brâu. Bat și ascult, trec coarda prin piton, pășesc și urc. Urc spre Soare. Spre niciun nor de pe cer*”.

CRITICA DE AZI

Valori care dăinuie

SIMONA-GRAZIA DIMA

In volumul său *Opțiuni de cronicar* (Târgoviște, Editura Bibliotheca, 2023), Nicolae Oprea dă din nou măsura unei trășături care îl caracterizează ca exeget și istoric literar: reverența față de atemporalitatea valorii, în sensul dăinuirii ei istorice ca realitate fermă. Pentru reputatul critic și istoric literar, câmpul literaturii române formează un corpus dens și coerent, aflat într-o evoluție semnificativă, iluminatorie pentru o spiritualitate creatoare amplă. Astfel, în paginile cărții de față coexistă, organizate în trei capitole mari, comentarii dedicate scriitorilor din diverse generații, discutați atât pentru creația lor individuală, cât și pentru contribuția adusă la mișcări de grup. Prima secțiune, intitulată *Printre congeneri*, se deschide cu o privire asupra poeziei din studenție a lui Nichita Stănescu, revelatorie pentru exuberanța unui „ucenic insurgent“, versificator iscusit și dezinvolt în „argoul cuțitarilor de mahala, recuperând expresia zemoasă din málul embrionar“. Urmează, în perfectă continuitate, comentarii asupra poeziei și/sau prozei lui Gabriel Chifu, Ioan Moldovan, Varujan Vosganian, Marian Drăghici, Mircea Bârsilă, George Vulturescu, Gellu Dorian, Lucia Negoită, Mircea Petean, Mircea Stâncel, Ioan Radu Văcărescu, Victoria Fonari (scriitoare din Basarabia), Gabriela Adameșteanu, Marta Petreu, Cornel Nistea, Dumitru Ungureanu, Florin Logreșteanu ș.a. Un subcapitol aparte este închinat criticilor și istoricilor literari și, de asemenea, unor semnificative cărți de jurnalistică semnate de Daniel Cristea-Enache, Al. Cistelean, Ioan Lascu, Marin Iancu, Liviu Ioan Stoiciu, Lucia Negoită, Carmen-Maria Mecu, Florina Lircă-Moldovan, Stan V. Cristea, Mariana Rânghilescu, Rodica Lazărescu, Diana Turconi și alții. Tot aici e cuprinsă o suită de rememorări discret sentimentale despre revista *Echinox* și ambianța sa formatoare, decisivă pentru autorul însuși.

În cadrul celui de-al doilea capitol, *Tradiția „Școlii de la Târgoviște“*, lui Barbu Cioculescu, deopotrivă prozator, istoric și critic literar, i se evidențiază preponderent valențele unei „proze non-ficționale, deopotrivă memorialistică și eseistică“. Un egal relief dobândește profilul lui Mircea Horia Simionescu, din aceeași prestigioasă școală de creație, precursor al postmodernismului optzecist, cum îl vede Nicolae Oprea în seria de romane „neconvenționale, non-mimetice“, precum *Nesfârșitele primejdii* sau *Licitația*, dar și în prozele scurte, unite printr-o viziune ironică, parodică, țintind spre dizolvarea clișeeleor. Ion Mărculescu, Mihai Stan, Ioan Vișan, Ecaterina Petrescu-Botoncea, Petre Gheorghe Bălea ș.a., poeți, prozatori, dar și critici sau istorici literari, asimilați de istoricul literar tradiției târgoviștene, vin să întregescă un peisaj bogat în mărturiile scriitoricești consistente.

Capitolul final, *Remember – Rememorări*, cuprinde medalioane ale unor scriitori deja clasicizați, în pofida redusei distanțe temporale față de prezent: Leonid Dimov, biruitor prin onirism estetic asupra ternei contingente, laolaltă cu afinul său, Emil Brumaru, tradiționalist și, totodată, inovator, creatorul unui univers domestic inimitabil, elansată spre infinit, Cornel Regman, adeptul „criticii în mișcare“, configurată foiletonistic, drept parte a unei „istorii vivante“ a literaturii române, Radu Stanca, autorul unei simbioze expresive între teatru și poezie, Daniel Turcea, inspirat de onirici, înainte de a îmbrățișa un lirism oracular, extatic, hrănit de mistică și de filosofii străvechi. Sub semnul prieteniei literare stă evocarea piteșteanului Miron Cordun, uneori neobacovian, alteori poet întemeiat pe „mitul formelor primordiale“, de sorginte folclorică. Vasile Voiculescu condamnat pentru o pretinsă „uneltire contra ordinii sociale“, apoi supus unui tratament inuman în închisorile staliniste, are parte de un *remember* percutant. Finalmente, este rememorat Iraclie Porumbescu – tatăl compozitorului Ciprian Porumbescu, precursor al prozei bucovinene, grație *Amintirilor* sale cu valoare documentară și publicistic-literară.

Farmecul textelor lui Nicolae Oprea rezidă în calma lor ritmicitate, în coerența textuală, dar și atitudinală, care știe să cuprindă ocrotitor atât erudiția exegetului, cât și împrejurările adesea tragice din biografiile creatorilor selectați. Cu mială și modestie tipice, vădind constantul devotament al lecturii, perseverența în timp a efortului de receptare, criticul conferă epocilor aflate în succesiune nu arareori turbulente, climatului vitreg al vieții, o aură stenică, prin semnificația mereu renăscutei fertilități auctoriale: vitregiile sorții sunt subsumate operei, întrucât concură la geneza unor noi forme și tipare expresive adăugate patrimoniului literar național, spre a-l îmbogăți ireversibil.

EVOCARE

O doamnă de altădată

DAN STANCA

Nazaria Buga a ieșit din această lume în vara lui 2021, dar ea era de mult desprinsă de convențiile de multe ori absurde ale aceleiași lumi. Desprinderea a fost ca zborul unei păsări care s-a săturat să tot stea pe pervazul ferestrei, așteptând ceva de la locatari, și atunci, bătând din aripi, pleacă spre alte orizonturi sau, mai corect spus, spre alte lumi. La editura Vitruviu, apare acum un volum antologic din creația sa poetică, intitulat *În 8 ale iernii*. Să amintim că poeta s-a născut pe 8 februarie, 1949, deci titlul volumului nu e întâmplător. Cartea aceasta este un gest minunat de recuperare a unei opere care a trăit sub un impenetrabil anonim, dar care până la urmă tot va ieși de sub obroc și va vorbi întregului univers. Poate pe unii îi supără tonul meu exaltat, dar în acest caz avem de-a face cu o poezie care în niciun caz nu reprezintă rodul unei elaborări dificile. Deși, ironie!, este o poezie dificilă și în cele mai multe exemple alunecând spre ermetism, poemele Nazariei posedă o grație și o naturalețe care parcă nu au nicio legătură cu strădaniile obișnuite ale scriitorului. Nu scrie cum respiră, ceea ce ar fi descalficant, ci trăiește fiecare cuvânt, lăsându-se înaripată de propriile viziuni poetice.

Am spus că e o doamnă de altădată sau din alte vremuri, dar vremurile acestea nu sunt nici din interbelic, nici din Evul Mediu, ci aparțin unei lumi paralele cu lumea noastră, lume pe care, prin capacitățile ei vizionare sau chiar mediumnice, Nazaria Buga a știut s-o frecventeze.

Creștin-ortodoxă, preoteasă, adică soție de preot, e vorba de Ion Buga, slujitor al altarului care a avut mereu demnitatea sa de teolog și nu a repetat papagalicește ce a învățat la institut, așadar ancorată bine de tot în tradiție, poeta noastră a știut pe de altă parte să se înalțe și să fie considerată tot timpul o străină. Da, Nazaria Buga a fost prin toată ființa ei o străină, deși a fost și mamă, a făcut trei copii și nu i-a fost deloc ușor să-i crească. Dar a răzbit, fiindcă puterile îi veneau de dincolo. Harul poetic a venit tot dintr-o altă dimensiune. Iată așadar cum aceeași sursă poate să alimenteze domenii total diferite și chiar contrastante. Omul simplu se întreabă: Dacă a fost nevastă, mamă, dacă a trebuit să stea la cratiță, să facă mâncare, să spele și să se și mai certe fiindcă ce căsnicie e aceea fără conflicte, cum de a mai avut timp și disponibilitate pentru a face poezie și a trăi în niște sfere eterice? Uite că se poate și lecția de viață pe care ne-a predat-o doamna Buga, Văraru pe numele de domnișoară, este exemplară și merită urmată de cât mai multe tinere din ziua de azi care se plâng că viața e grea.

Am mai avut prilejul cu aproape trei decenii în urmă să scriu despre ea. Și tot în „Luceafărul“... Și pe atunci eram atras de capacitatea ei de-a face o poezie care are puține puncte de asemănare cu alte creații. Nu voi fi caraghios spunând că versurile sunt remarcabile, excepționale, geniale etc. Nu, nici vorbă. Dar au o unicitate care într-un fel înseamnă mai mult decât valoarea propriu-zisă. Sunt versuri parcă dictate de o altă instanță. Aceasta „îngână“ ceva, iar autorul nu face decât să traducă ce aude. De aici provine poate și un deficit de inteligibilitate, dar alteori plafonul e spart și peste poem se revarsă o lumină orbitoare. Cam între aceste repere funcționează poezia Nazariei Buga. Exemple sunt numeroase și, evident, exegetul nu știe asupra cărora să se oprească. Iată fragmente din poezia „Din aceeași oglindă“: „Măinile tale sunt pline de iarnă și de toamnă, un înger te îmbracă mereu în splendoare, mereu o pasăre căzută din memoria Turnului Babel, cu aripile în uitare, scrie-n abisul vieților noastre. Nu privi înainte, nu privi înapoi...“ Ultimele cuvinte sunt ca un îndrumar pentru acela care se află într-un moment de cumpănă al vieții. Trecutul te ucide prin amintiri care secretă otrava nostalgiei, viitorul la rândul lui te ucide îmbătându-te cu idealuri care se vor dovedi irealizabile... Atunci ce ne mai rămâne decât prezentul? Dar nu prezentul în sensul hedonist de-a trăi clipa, ci prezentul ca o fereastră deschisă spre eternitate. Asta și vrea Nazaria Buga. Poezia ei nu e doar artă, care furnizează plăcere estetică, poezia ei este și terapie, adică îl pune pe cititor în situația delicată de-a privi în sine însuși și de-a se întreba cum se cuvine să trăiască după ce a citit o asemenea carte. Desigur, exagerez acum, dar poate asta și vreau de la o carte, de la orice carte, să mă scoată din impasul existențial, ceea ce, din păcate, este aproape imposibil. De aceea, când îmi cade în mână un volum ca acesta de față, el trezește în mine dorința secretă. Astfel, de altminteri, se realizează osmoza dintre autor și cititor. Ei devin o singură ființă, un singur creier și un singur suflet. Hierogamia perfectă pe care o slujește preotul aflat deasupra amândurora...

CARMEN MARIA CÂRNECI

La ce vârstă ai început să fii atrasă de muzică?

Când aveam cinci ani, în apartamentul nostru de la Bacău a apărut un frumos pian Bechstein (cu coadă...), ceea ce a generat în scurt timp și atracția către muzică. Copilăria mea și adolescența au inclus multe ore de studiu la pian, dar și frecventarea concertelor Filarmonicii din oraș. Așa s-ar explica, poate, compozițiile mele din primele clase ale școlii de muzică. La terminarea clasei a IX-a, când familia mea s-a mutat la București, am renunțat la direcția *real* (matematică, fizică) și am continuat liceul de muzică, intrând apoi la Conservatorul „Ciprian Porumbescu”, unde am studiat compoziția și dirijatul. Am avut profesori străluciți, primii trei în galeria acestora fiind Dan Constantinescu (compoziție), Aurel Stroe (orchestrație), Ștefan Niculescu (forme muzicale). Încă din studenție am scris cronici de concert pentru gazetele studențești, mai târziu am publicat chiar și în revista *România Literară*, la rubrica rezervată muzicii. La ani distanță am regăsit decupaje din acele publicații și, recitindu-le, unele mi s-au părut chiar curajoase. Eram atrasă în special de concertele de muzică contemporană, dar mergeam la mai toate concertele de la Ateneul Român și Sala Radio. Se petreceau atunci cu sălile pline până la refuz, așa că mă așezam pe trepte, studențește. O experiență pe care nu am uitat-o până în ziua de azi.

De unde atracția spre filonul germanic în compozițiile tale?

Destinul! După un prim contact cu celebrele Cursuri Internaționale de Vară de la Darmstadt în 1984, unde am ascultat ore și ore de muzică nouă de orientare vestică și am admirat o pleiadă de interpreți de excepție, am aplicat pentru o bursă de specializare post-universitară DAAD (Deutscher Akademischer Austauschdienst). Așa am ajuns în Germania Federală, la Freiburg, unde s-a deschis pentru mine un nou capitol de viață și creație legat de clasa de compoziție a profesorului elvețian Klaus Huber, unde ‘filonul germanic’ - cum îl numești - era la el acasă, desigur, sub felurite înfățișări. În cadrul Institutului pentru Muzică Nouă (Institut für Neue Musik) din cadrul Musikhochschule Freiburg am cunoscut compozitori dintre cei mai interesați, iar lucrările unora m-au marcat. În timpul celor trei ani de specializare m-am ‘acclimatizat’ la orizontul vest-european și am prins curaj în a căuta idei muzicale noi și a le exprima cu distanțare față de modelele tradiționale, asumându-mi chiar - pentru un timp - o apropiere de zona ‘noii complexități’.

Cum era atmosfera artistică vest-germană în acea perioadă?

În Germania anilor '85-'90 am întâlnit o lume muzicală diferită de cea românească din multe puncte de vedere. Există un public numeros pentru concertele de muzică contemporană. Chiar în toamna când am ajuns la Freiburg, am putut merge la deja istoricul Festival de la Donaueschingen (*Donaueschinger Mu-*

siktage), activitate anuală de vârf a Radiodifuziunii din Baden-Baden. Am suferit un șoc cultural, apropo' de stat pe trepte, pentru că se stătea și pe jos! Există, de pildă, o uriașă sală de sport reamenajată ca spațiu de concert, cu foarte mult echipament tehnic, sală care era arhiplină, cu poate 2000 de oameni în public. Concertele se ascultau într-o liniște desăvârșită, semn de apreciere pentru creația muzicienilor de pe scenă; la final puteau fi aplauze furtunoase, dar și proteste vocale (*boo-uri*). Așa a început apropierea mea de ‘filonul germanic’, care mi-a marcat concepția despre compoziție, mi-a permis să exerseze o rigoare a detaliului în toate compartimentele partiturii, o ‘muncă de orfevru’ care mi se și potrivea structural.

Ai modele de compozitori?

Prin zecile de partituri de muzică contemporană dirijate, experiență ce s-a adăugat celei de studii aprofundate în compoziție, am cunoscut multe profiluri de compozitori-maeștri, totuși nu m-am identificat decât parțial și trecător cu vreun model estetic-stilistic. La un moment dat m-a fascinat Pierre Boulez. Asta și pentru că am participat la un curs al său de dirijat și compoziție, la Avignon, pentru care m-am pregătit intens, explorându-i și universul componistic. O altă influență pe care am agreeat-o ca experiment a venit - în ‘perioada Freiburg’ - chiar dinspre profesorul de compoziție Klaus Huber, din ale cărui modele detaliat-geometrice, care generau și controlau parametrii compoziționali, am preluat însă doar în doze moderate. În general, toate influențele pe care le-am îngăduit în creația mea le-am distilat în propriul meu for-atelier, bine format în școala românească și în care experiența vestică s-a putut manifesta liber.

După părerea mea, este evidentă amprenta vestică în tot ceea ce crezi, dar există întotdeauna o voluptate a evadărilor într-un timp mitic, într-o lume a legendelor, într-o altă realitate pe care ți-o oferă poate numai visul. Muzica ta îmi pare o recompunere din cioburi de memorie, din experiențe trăite sau imaginate, din miraje în fața unor gesturi artistice venite din multiple domenii culturale pe care le-ai asimilat și decantat și care, odată așezate pe un fâgaș bine stabilit și controlat, creează spații sonore incitante și timbralități spectaculare.

Ceea ce am învățat în perioada de studii din Germania, ca opțiune, era un model de cultivare a rigorii, începând cu conceptul compozițional: de ce, încotro, cât, cum..., ceea ce presupune(a) mult lucru componistic, dincolo de momentul de inspirație și pasiunea pentru o idee. Una din piesele mele din acea perioadă - care a avut o bună primire la Festivalul *Musik des XX. Jahrhunderts*, (*Muzica secolului XX*) de la Saarbrücken, fiind și prima mea lucrare editată de Ricordi-München - poartă un titlu românesc, dar scris quasi-fonetic: *TROJZA*. Concepută la finalul studiilor mele de specializare și pusă în partitură cu o rigoare asumată prin care am atins un nivel ridicat de complexitate ritmică și detalieri dinamică-timbrală, *TROJZA* rămâne una dintre lucrările-martor în creația mea. Ceea ce mi se pare o reușită este că, la ascultare, dar și la reascultare, tot calculul și toată geometria meticuloasă par a genera sentimentul unei construcții susținute de o logică nelineară, cumva subterană, dar care expune și susține un flux emoțional cu o mișcare - pentru mine - ‘eliberatoare’. Cufundându-mă în efortul de a controla detaliul am reușit să depășesc teama de sterilitate, de uniformizare post-serială, revelându-mi-se parcă un paradox între rigu-

„Între Orfeu și Giacometti”

Carmen Maria Cârneci este o compozitoare a cărei muzică aduce o fericită simbioză între un limbaj muzical de sorginte germanică, cu gesturi bine calculate, și limbajele contemporane, cu propuneri îndrăznețe și timbralități spectaculoase.

Dialog realizat de ION BOGDAN ȘTEFĂNESCU

rozitatea compoziției și libertatea finală a muzicii. *TROJZA* a ajuns sub lupa unui acribic muzicolog german, Wolf Frobenius, care, analizând-o, i-a surprins la rândul său aceeași identitate paradoxală. Asta se petrecea în 1991-1992. Doi ani mai târziu, lucrând la opera *GIACOMETTI*, încă mă aflu într-o ‘relație de prietenie’ cu aceleași standarde constructiviste, pe care însă le-am estompat spre a-mi permite atât formulări într-un quasi-serialism propriu, cât și abordări libere, mai ales în spațiul cantabilității vocale.

Așadar, am intuit bine atracția ta spre alte zone artistice, bunăoară spre realismul lui Alberto Giacometti, care a devenit sursă de inspirație, chiar subiect pentru o întreagă operă.

Arta sa mi-a plăcut enorm, mă inspira, ajunsese chiar o obsesie creativă. Îmi place să cred că el m-a ales pe mine, pentru că am tot dat peste lucrările sale, le-am întâlnit în muzeele de artă contemporană de la Paris și Zürich, mai apoi, când am traversat oceanul, la Muzeul de Artă Modernă din New York. Pasul următor a fost să fac un decupaj din textele lui pentru a realiza un libret, apoi m-am lansat într-un captivant proces de compoziție. Am prins o anumită frecvență de comunicare cu universul artistului și am rezonat. Dau câteva exemple de ‘inspirație’: în desenele sale, Giacometti are aceeași nervoasă insistență a retușului, a ‘precizării’ unei singure linii printr-o multitudine de linii: eu am văzut aici un impuls spre modelări sonore de tip heterofonic. Mai departe: libretul operei conține mai multe secvențe care etalează un model comportamental: fazele de creație alternează cu cele de distrugere a obiectului tocmai terminat și de căutare și regăsire a muzei - de aici am extras elemente de articulare a operei în tablouri, mai mult, am construit coordonata temporală a întregului. Și încă ceva: îmi amintesc cum mezzo-soprana Steliana Calos, care a intrat pe *Grande Femme* în prima versiune (de la Bonn), era cu totul fascinată de acest rol, de modul în care i s-a potrivit, considerând că opera avea ‘o inspirație mai înaltă’... Și un ultim exemplu: atracția dintre personajul *Artistul* (bas-bariton) și *Grande Femme* simbolizează întâlnirea dintre planul terestru și cel astral, care urma a se petrece undeva ‘la mijloc’. Am realizat această atingere de frecvențe printr-o serie de intervale, serie care se întâlnește pe un sunet de mijloc cu seria-în-oglină, acest moment sonor fiind bine definit, lesne de recunoscut la ascultare.

Cum de, atâția ani după premiera de la Bonn și reluarea de la Zürich, în 2001, nu există o producție și în România?

Din păcate nu am reușit să-mi aduc opera în România, deși am făcut niște încercări în acest sens, sigur nu suficiente. *GIACOMETTI* ar putea fi pusă în scenă la Opera Națională din București, la cele din Iași sau Cluj, dar are niște coordonate speciale. Este o operă de cameră mai amplă, fiind compusă pentru opt cântăreți, un actor și orchestră de soliști tip *sinfonietta*. În Germania, premiera a avut loc în 1996, la Opera din Bonn, în orașul care încă era capitala Germaniei de Vest. Realizarea acesteia a însemnat o extraordinară colaborare cu dramaturgul Klaus-Peter Kehr și cu regizorul Brian Michaels, două nume cunoscute în domeniul încă de pe atunci. A fost o producție importantă din toate punctele de vedere: am avut parte de interpreți bine antrenați pentru acest gen de performanță vocală și scenică, de un ansamblu de excelenți

instrumentiști din Orchestra Beethoven Halle, pe care am avut bucuria să-i dirijez, și de un spațiu scenic proaspăt inaugurat – Staatliche Kunsthalle –, care a permis punerea în scenă într-o manieră modern-stilizată, memorabilă. Dar și în România ne bucurăm în ultimii ani de interpreți grozavi în domeniul muzicii contemporane, avem voci potrivite, unele dintre ele fac deja mari cariere internaționale și au experiență pentru astfel de roluri, avem și regizori care ar putea pune în scenă, în mod ingenios, ceea ce am imaginat eu.

Deschidere managerială spre astfel de spectacole nu prea avem. Directori de instituții muzicale cu o educație solidă și cu apetit pentru arta contemporană mai rar în România.

...speranța îmi rămâne activă, tot cred că minunea se va întâmpla...

Îmi cer scuze că te-am întrerupt. Aș fi vrut să aflu ce ai imaginat tu.

Există în operă momente de ansamblu instrumental, altele doar vocale, cvartet de soliști sau chiar arii - libretul permite o arhitectură de tip-operă, dar una atipică, surprinzătoare. Totul se întâmplă într-o singură zi, într-un spațiu care este când concret, când virtual: atelierul, unde niște statui pot deveni persoane (adică idei întrupate) - o lume a imaginației care intră în efervescentă apoi dispare, iarăși revine, după cum se consumă fazele de creație. Giacometti a fost un creator oscilant, bântuit de obsesii: femeia reală *versus* femeia imaginară după care aleargă (muza), pe care a modelat-o în dimensiuni extreme: miniaturală sau uriașă. Există și o simbolică foarte puternică, clară și în compunerea operelor: femeia, ca element pasiv, este statică, în așteptare; bărbatul este cel care se mișcă înspre femeie, fiind elementul activ, creator-distrușor. Eu am 'compus' textul așa încât, dramaturgic, să existe o linie de acțiune, legată de realitatea Atelierului, și o alta mai puțin linear-coerentă, fulgurantă, legată de lumea imaginației. *Artistul* (Giacometti) pendulează între cele două lumi, într-o neobosită agitație care este cea a creației. Am gândit și o a treia linie de parcurgere a acestei unice-eterne zile, care se inserează printre celelalte două linii cu momente de calmă reflecție, pe suportul unor extrase din jurnalul artistului. Textele sunt citite de un Giacometti-actor.

Dar această „obsesie“ a ta cu Giacometti s-a încheiat odată cu săvârșirea operelor?

Nu, am continuat să extind „proiectul Giacometti“, configurând compoziții noi în spațiul unui suprarealism cu ieșiri înspre oniric. Un exemplu: *Palast um 4 Uhr morgens* (*Palat la ora 4 în zori*) este un act nou compus în 2001 pentru versiunea lărgită a operelor (de la Zürich) și mi-a fost inspirat de creația plastică a lui Alberto Giacometti cu același nume *Le palais à 4 heures du matin*, care mi-a sugerat din primul moment o posibilă scenografie pentru un subiect marcat de exclusivitate, aură, mister. Toate acestea le-am detaliat în cartea mea intitulată „De la Orfeu la Giacometti, sub semnul fantasticului“, apărută la Editura Muzicală, București.

Așadar, Giacometti este artistul care frează până la mistuire în iluzia realizării operelor perfecte, a descoperirii adevărului.

La Giacometti această obsesie ajunge mereu într-un moment critic al nesiguranței, urmat de distrugerea obiectului neîmplinit și reînceperea lucrului. Giacometti devine astfel modelul creatorului veșnic nemulțumit, un neobosit Sisif în plin secol al XX-lea.

Ești o personalitate complexă: compozitor, muzicolog și dirijor. Ce impact are arta dirijorală asupra gândirii tale componistice și asupra carierei tale?

Dintotdeauna am vrut să dirijez: primul meu cor l-am condus la terminarea grădiniței! De aici și până la a dirija orchestre sau ansambluri instrumentale, de voci și instrumente electronice, a fost un drum deloc ușor al emancipării prin învățare și perseverență. Totuși nu pot spune că am avut o carieră consistentă

de dirijoare, mai degrabă că am avut parte de cele mai diverse experiențe în acest domeniu. Am înființat un ansamblu de șase voci feminine, „Coloratura“, la Freiburg, apoi am dirijat Orchestra Academică a Universității din Freiburg (Akademisches Orchester Freiburg), precum și zeci de reprezentații de teatru muzical de avangardă (la Kammertheater Stuttgart) sau de operă pentru voci și sunete electronice (la Scala din Milano), concerte de stagiune filarmonică sau camerale, cu ansambluri de muzică contemporană din Elveția, Germania, Austria și, desigur, România. Toată această activitate a însemnat implicare de dirijor-compozitor; inevitabil, zecile de partituri de muzică modernă și nouă au avut ecouri – dar selective – în ce am compus în paralel.

Ce reprezintă Enescu pentru tine?

Pentru mine Enescu este compozitorul-macă; expresia-unică a filonului autohton; modelul de esențializare - stilizare - recompunere în spiritul folclorului românesc în bună-înțelegere cu curentele europene; genial generator de timbralitate elevată, de melodie mereu încărcată de expresie, de orchestrație complexă, densă, în același timp rafinată. Un maestru absolut.

Ai interpreți preferați sau instrumente pentru care îți place să scrii cu precădere?

În topul instrumentelor pentru care am scris mai mult, pe prima poziție se află flautul, aceasta și pentru că am colaborat cu mai mulți virtuozii ai instrumentului, colaborări din fericire înregistrate, prezentate pe disc sau accesibile pe internet: Pierre-Yves Artaud (*OMENS.Akyn*), Ana Chifu (*SOMA-Tanz*), Ana Chifu & Zacharias Tarpagkos (*DOINIRI*), Ștefan Diaconu (...*denn der Tag war noch ganz*), Matei Ioachimescu (*ORIGAMI with Black Birds*), Carla Stoleru (...*qui rêve*), Mario Caroli (...*une main immense*) și, nu în cele din urmă, Ion Bogdan Ștefănescu (*Zburător*), *As Summer Rains* și lucrările de pe recentul său CD de interpret „Klangvisionen für Flöte(n)“...). Urmează violoncelul, cu interpretările-unică ale lui Dan Cavassi (*REM; -embER, die Stille, ich; Palast um 4 Uhr morgens. Giacometti-Szene, Hesperide*), apoi clarinetul, prin versiunile de referință ale lui Emil Vișenescu (*OMENS. capriccio; OMENS.Ierburi, pași*) și ale discipolului său Mihai Bădiță (*ORIGAMI*). În apropiere se află și pianul, prezent în creația mea cel mai des ca partener cameral virtuoz, dar și... solitar. Remarcabile mi s-au părut interpretările lui Andrei Tănăsescu (*Lichtung*), Sorin Petrescu (*conSolar*) sau Mihai Murariu (*HESPERIA*).

Ai fost implicată în organizarea unor festivaluri precum „Rossini in Wildbad“ din Germania, Săptămâna Internațională a Muzicii Noi de la București, de asemenea în structuri precum Editura Muzicală, Stagiunea de concerte a Muzeului Național „George Enescu“ sau deja celebra ta formație *devotioModerna*. Cum se împacă spiritul artistic cu cel organizatoric?

La mine se împacă, mergând adesea în paralel; mi-a plăcut și îmi place să organizez repetiții, concerte, festivaluri, stagiuni. În unele etape mi s-a întâmplat să fiu prea mult implicată în zona aceasta decizional-organizatorică și aveam nostalgia timpului dedicat doar compoziției.

Totuși formația pe care o conduci a căpătat o statură impozantă în lumea noastră muzicală și au trecut deja ani buni de când *devotioModerna* este o prezență apreciată și așteptată.

Primul concert al ansamblului *devotioModerna* a fost în decembrie 2005, fiind lansat odată cu prima ediție a festivalului MERIDIAN (Zilele SNR.SIMC). Am avut de atunci câteva zeci de concerte, cu programe mereu altele, pe care le-am dorit a fi cât mai interesante. Muzică contemporană și arte vizuale (fotografie, film, expoziție plastică) sau poezie modernă – aceasta ar fi o descriere programatică ce s-a atașat de numele ansamblului. La început am fost eu, violoncelistul Dan Cavassi și câțiva excelenți colegi interpreți, în timp echipa s-a mai schimbat, important este

că, deși aparțin mai multor vârste, *devotioModernității* conlucrează cu aceeași implicare la realizarea fiecărei piese, existând o vădită bucurie a lucrului-împreună.

Ești foarte atentă la impactul și rezonanța cuvântului. Este efectul familiei bănuiesc, nu-i așa?

Am crescut mai mult înconjurată de cărți și de literatură decât printre muzicieni. În casa părinților mei s-a recitat dintotdeauna la ocazii sau spontan, și nu doar din poeziile tatălui meu, Radu Cârneli, sau ale surorii mele, Magda Cârneli; eu le-am citit cu atenție creațiile și am compus pe versurile amândorura câteva lieduri. Experiența textului în compoziție a crescut mult odată cu compunerea operelor mele de cameră *GIACOMETTI*.

E dificil, e plăcut, e provocator să ai o familie de muziceni? Sper că sunt fanii tăi!

E plăcut să urmărești cum cei tineri se dezvoltă muzical; uneori era dificil pentru că studiul celorlalți concura cu nevoia de izolare pentru lucrul meu de compozitor. În ultimul timp Aron, mezinul familiei, a fost – pe lângă alte roluri solistice – violonistul ansamblului *devotioModerna*, mă bucură mult apropierea lui de muzica nouă. Aștept cu interes să colaborez și cu fiul meu mai mare, Timon, la realizarea unui mix de muzică vocal-instrumentală (a mea) și profesioniștii sale proiecții sonore electronice. Cât despre soțul meu, Dan Cavassi, el a cântat în toate piesele mele pentru violoncel, ca solist cu orchestra, în ansambluri camerale, precum și în tablourile cu violoncel-solo din opera de cameră *GIACOMETTI*, și cred că rămâne interpretul lor ideal.

Poți lucra la comandă, sub presiunea datei limită?

Da, ba chiar uneori îmi lipsește o anumită doză de stres și-l caut în diverse provocări paralele. Nu o dată a funcționat la mine foarte bine presiunea unei date-limită. Așa am compus, spre exemplu, în câteva luni, opera *GIACOMETTI*: în octombrie 1994 am fost întrebată dacă pot să o predau... în iulie 1995! A fost un adevărat maraton, pe care însă am reușit să-l finalizez la termen.

Ce premiere sau apariții artistice ai în viitorul apropiat?

Lucrez de ceva timp la actualizarea unei partituri din prima tinerețe *Munte și Secol*, o cantată scrisă pe versurile tatălui meu, lucrare amplă pentru soliști, cor și orchestră care primise în anii '80 și un premiu al Uniunii Compozitorilor și Muzicologilor din România. După aproape patru decenii de la momentul compunerii cantatei, această muncă de a revedea în detaliu o partitură complexă, cu semnificație sentimentală adăugată de plecarea în eternitate a tatălui meu, m-a acaparat, dându-mi ocazia reînnoirii vârstelor de creație și a radiografierii întregului meu traseu componistic de până acum. De asemenea, lucrez la versiunile finale ale unor partituri camerale, care vor fi publicate de către Editura Muzicală, București și Furore-Verlag, Kassel. Viitorul apropiat va aduce și alte proiecte mai aproape de finalizare...

Pentru a încheia interviul nostru într-o atmosferă dominate de muzicalitatea cuvântului, te-ăș ruga să aduci „aproape“ de suflet un vers călăuzitor al tatălui tău, Radu Cârneli. Și poate unul al Magdei Cârneli, sora ta?

Doă versuri m-au inspirat în toți acești ani: unul, care încheie poemul „Iubirea de iubire“ al tatălui meu - *Iubirea-i axul cerurilor toate – și celălalt - O mână imensă mă poartă în palmă -*, al Magdei, vers pe care l-am întrețesut în traseul dramatizat al piesei mele cu același titlu pentru flaut-bas, piesă care apare pe recentul său CD de interpret.

Și-n mine se insinuează, ca o mantră, „muzica“ tatălui tău: trecea așa tăcută și regină sorbind în ochi lumina din lumina.

MARCEL
VIȘA

Făfălugă

Cabana lui Făfălugă, vecinul meu de peste deal, stătea ascunsă în umbrele lungi ale unei păduri de brazi bătrâni, într-o liniște aproape nepământească, ca o corabie pierdută în mijlocul unei furtuni eterne. Dealurile ce o înconjurau, bătute de vânturi reci, păreau să se adâncească în ierni fără sfârșit. În serile târzii de toamnă, când lumina apusului se stingea treptat, lumea se scufunda în tăcere, iar casa lui Făfălugă devenea o pată difuză pe coama dealului, de parcă întreg peisajul ar fi conspirat împotriva oricărei amintiri a prezenței umane. Nimeni nu știa cum supraviețuia acolo, cum rezista iernilor care sfâșiau cerul și lăsau nămeți uriași în calea celor ce îndrăzneau să înfrunte pustietatea.

În acea mare de întuneric și frig, cabana lui semăna cu o fortăreață dezafectată, acoperită de nămeți ca niște valuri uriașe ce se spărgeau la poalele ei. Brazii, negri în lumina palidă a iernii, stăteau ca niște santinele tăcute, privind dincolo de marginile pădurii. Zăpezile viscolite, bătute în vânt, păreau să danseze sub clarul lunii, formând valuri care, lovindu-se de cabana mică și firavă, amenințau s-o înghită în abisul alb ce se întindea până la orizont. Era ca și cum timpul însuși înghețase în locul acela, iar Făfălugă, pierdut în inima acestei izolări, devenise o relicvă uitată a unei vieți de demult.

Înăuntru, lumina era chioară, abia filtrată de câteva lumânări din seu de animale, aprinse parcă doar pentru a păstra firavul echilibru dintre viață și întuneric. Făfălugă ședea în fața unei sobe vechi, șubrezite, pe care o smulse de undeva dintr-un loc uitat, o văgăună unde sătenii își aruncau fierul vechi și toate rămășițele inutile ale gospodăriilor lor. Trudise zile în șir să tragă soba aceea în cabană, folosind niște frânghii vechi și înădite, care îi sfâșiaseră palmele și coatele până la carne. Soba fumea neîncetat, scotea mai mult fum decât căldură, dar pentru el, era tot ce îi trebuia. Își dezmoțea oasele zdrobite de frig, de greutatea propriei existențe, și, în fiecare seară, înainte de somn, își așeza corpul obosit în fața sobei, ca și cum aceasta era ultimul său refugiu, ultimul său stâlp de rezistență.

Batir, câinele lui cenușiu și lătos, care rareori își găsea liniștea, ședea la picioarele lui, căutând în căldura sobei o alinare pentru propriul său frig interior. Erau o pereche stranie – omul și câinele, două ființe care păreau că-și trag viața una din cealaltă, tăcute, resemnate, tânjind după o căldură pe care nici soba și nici trupurile lor nu o mai puteau oferi. Batir, lăsându-se pradă liniștii cabanei, adormea uneori, scărpinându-se înfrigurat, puricii săi răscolindu-i blana murdară, parcă nerăbdători să găsească alt stăpân mai cald.

Făfălugă își ascutea lama toporului zi de zi, cu o tăcere ritualică, ca și cum acest gest mecanic îi aducea un soi de liniște. Își mângâia lama cu grijă, încet, trecând piatra pe oțelul aspru cu mișcări calme, precise. Toporul acela era singura sa legătură cu lumea, unealta care-i permitea să mai existe, să își câștige pâinea. El făcea garduri, tăia lemne, construia câte ceva prin gospodăriile oamenilor, lucruri simple, necesare, dar pe care le stăpânea cu o dexteritate nativă, parcă moștenită din vremurile vechi, când oamenii supraviețuiau doar prin forța brațelor.

Era cunoscut ca un singuratic de când se știa, dar totul a devenit cu adevărat negru în viața lui după ce părinții și cele două surori îi muriseră la scurt timp unul după altul. Fusese o toamnă grea, o toamnă în care ploaia părea să nu se mai oprească, transformând ulițele satului într-un noroi adânc, greoi, ca un nisip mișcător care trăgea totul în jos. Carele se chinuiau să se miște prin mâlul acela, iar când cele două sicrie gemene ale surorilor lui Făfălugă au fost purtate pe drumurile îngreunate, parcă însuși pământul voia să le înghită. De atunci, ceva în el s-a frânt definitiv. Părea că blestemul care poposise asupra familiei lui l-a transformat într-un om abătut, retras din lume, un suflet care, deși nu mai avea nimic de pierdut, își purta crucea în tăcere.

În acele vremuri, Făfălugă începuse să își piardă și chipul. Ochii lui, altădată de un albastru pătrunzător, ca apele liniștite ale unui lac montan, deveniseră apoși, lipsiți de viață, de parcă acea tristețe ancestrală se adunase în irisurile lui și le încase în întuneric. Privirea îi era pierdută, departe, mereu într-o altă lume, ca și cum căuta ceva sau pe cineva dincolo de zare. Fruntea îi era brăzdată de riduri adânci, adânciturile unei vieți chinuitoare, o viață ce părea să-l fi îmbătrânit înainte de vreme. Deși nu avea mai mult de treizeci și cinci de ani, chipul său îl trăda, dându-i înfățișarea unui bătrân ros de vremuri grele. Purtând mereu aceeași salopetă veche, plină de pete și unsuroasă, Făfălugă părea o figură desprinsă din alt timp, dintr-un alt univers.

În zilele de sărbătoare, singurele momente când își permitea o schimbare, își bărbierea bărbuța rară și își îmbrăca straietele curate pentru a merge la biserica din sat, o clădire modestă, dar proaspăt văruiată. Biserița, cu turnul său subțire și acoperișul din tablă veche, ruginită, era unul dintre puținele locuri unde toată suflarea cătunului se aduna, ca un fel de refugiu comun împotriva singurătății și greutăților vieții. Preotul Iona, cel care venea câteodată să țină slujba în acest cătun uitat, un bărbat cu o prezență impunătoare și un nume biblic, își ținea slujbele cu o gravitate tainică, iar pentru Făfălugă, acele momente erau poate singurele în care se mai simțea conectat la o comunitate.

Totuși, viața lui nu a fost niciodată una care să fie definită de apartenența la vreun grup. Era un om al singurătății, un om al pădurilor și al muntelui, care se retrăgea mereu din lume, ca un lup bătrân. Și-a ridicat acest birlog modest singur, doar din topor, o construcție simplă. O singură greșeală de „proiectare” avea cabana, acoperișul format din crengi de brad și câteva paie puse alandala. Ploile pătrundeau prin el, se scurgeau printre bârnele prost încheiate, pe tavan, apoi se ramificau prin pereți, ca niște șerpi subțiri susurau spre mogâldeța ghemuită în pat sub o pătură zdrențuită și murdară. Iarna, vântul le lua și le arunca hăt departe, astfel încât, an de an, Făfălugă trebuia să-l reconstruiască, și o făcea din ce în ce mai prost.

Făfălugă nu iubise și nu fusese iubit niciodată, de nimeni. Cel mult tolerat. Era greu să te apropii și să dialoghezi cu o umbră, mai ales cu una cioplită din topor. Asta devenise Făfălugă, pe numele lui adevărat Fănel, nebunul satului, o umbră. O umbră care, din pricina umezelii, se îmbolnăvise grav, și cum n-avea pe nimeni care să-l îngrijească, a murit în scurt timp.

Lumea a aflat de moartea lui datorită corbilor care croncăneau tot mai des în preajma locului, coborau prin acoperișul spart, i se lăsau pe piept și smulgeau bucăți de carne din trupul acela firav.

De atunci, în serile târzii și reci de toamnă se plimbă prin sat. În dreptul casei mele se oprește, ciocănește în ușă de trei ori, iar aceasta se deschide singură. Se așază mereu pe același scaun, aproape de sobă, îmi spune că dincolo e frig, tare frig. Asta e tot ce vrea să îmi transmită, apoi adoarme. Simt asta din moliciunea aerului, iar atunci adorm și eu, parcă hipnotizat, iar spectrul acesta bizar se strecoară alături de mine în pat, spiritul lui pătrunde în trupul meu pe care îl ia în stăpânire tot mai mult, până când încep să port un topor ascuțit în carne, unul ce retează vocile venite de nicăieri. Ziua, mă așez la masa de scris, nu reușesc să le împlânzesc altfel. Chipul lui sub chipul meu rânjește spasmodic când mă bărbieresc dimineața uitându-mă în oglindă, și văd cum barba îmi crește pe dată la loc, mai mare decât era. Îmi fac speriat un selfie, în loc de cruce, iar în fotografie apare chipul lui Făfălugă, clar, în spatele chipului meu, care de fapt pare o simplă mască de piele menită să ascundă ceva ce oricum celorlalți le este ascuns. Când ies pe ulițele satului, Batir mă întâmpină vesel, se gudură la picioarele mele, mă îndeamnă să îl urmez spre vechea cabană de cetini unde tot dorm de câteva nopți.

Bunica și gerul

Bunica,
 După ce ne trimitea
 La somn,
 Mergea tiptil
 În dreptul ușii,
 O deschidea ușor,
 Ieșea puțin afară,
 Atât cât să tragă în piept nu aerul rece, tăios,
 Ci întunericul, puțin din miezul lui arzător,
 Aștepta câteva clipe
 Până ce, cu pași de măt negricios, sfriijit,
 Gerul urca tiptil scările, ajungea în dreptul ei,
 I se gudura la picioarele învelite-n ciorapii de lână calduți,
 Apoi, ea îi căuta privirea, își vorbeau astfel,
 De la ochi la ochi,
 Ochii de prescură ai bunicii și ochii de funingine ai gerului
 Contopiți într-o îmbrățișare albastră,
 Apoi, ea răsufla ușurată, înfiorând cerul, iar luna prindea a se roti rar,
 Precum roata cea mică de la fântâna bătrână, patriarha satului,
 Auzindu-se în jur o melodie tare veche, din epoci de demult,
 Când flașnetele erau la modă și valsurile și bilețele de dragoste.
 Și, îmbrățișați, bunica și gerul intrau în casă,
 Înceau să meargă pe vârfuri până-n camera ei,
 În urma lor ușa se închidea ca o pleoapă ce avea să ascundă definitiv
 Ochiul,
 În pat se așterneau,
 Treptat, corpurile li se contopeau,
 Răsuflările deveneau punți de gheață
 Peste hăuri în veci nenuntite,
 Întunericul și lumina
 Deveneau captive aceleiași rădăcini

Adânc înfipte în moalele unui craniu.
 Bunica, îmi spuneam, se simțea în brațele gerului
 Ca, atunci, demult, în brațele flăcăului care
 A dansat-o prima horă
 Și, mă înfioram degrabă, presimțind
 Că tot gerul avea să îi ia, când îi va fi sorocul, sufletul,
 Nu vreun înger întunecat sau vreo doamnă mult prea înaltă,
 Care să-și ducă pe umerii de lemn, coasa sau ce-o mai avea ea,
 Gerul va fi cel care va oficia marea trecere.
 Și mă cuprindea o teamă care, precum o plită încinsă,
 Îmi perpelea întreg corpul, când îmi aminteam din nou
 Cum gerul, ca un pisol jigărit, revenind,
 Se gudura la picioarele bunicii,

Fiorii mă asaltau sub forma unor boabe de grindină,
 Simțeam că mă sufoc și dădeam buzna în camera ei,
 Să o smulg din brațele vrăjmașe, brațe de fier încins, ale gerului,
 Musafir nepoftit, să o readuc la viață,
 Dar, când ajungeam în dreptul patului lor,
 Din salteaua burdușită cu negură
 Ieșea un fum rece,
 Întunericul era o clepsidră întoarsă
 Tocmai pe partea în care nisipul rămânea captiv sus,
 Iar, în jos, picurau grăunții otrăvitori ai unui gol nesfârșit.
 Era otrava de șobolani pe care timpul o tot înghițea
 Ca să nască, în continuare, viața pe acest pământ?
 Ce să mă fac? Unde fugise gerul cu bunica mea?
 Pe ce armăsar al apocalipsei, numai oase negre și piele de fum,
 O luase prizonieră, purtând-o pe târâmurii unde viscoala și cu sânge
 Și cu cremenea amărăciunilor noastre toate?
 Resemnat, după minute de stat în fața unui pat gol,
 Mă-ntorceam în cameră,

Adormeam cu greu, parcă mă întinsesem pe o împletitură de sârmă ghimpată,
 Iar dimineața, razele unui soare ieșit din inima de jad a blândeții,
 Îmi despica dureros pleoapele, ajutându-mă să mă trezesc degrabă,
 Să alerg în bucătărie unde o regăseam pe bunica frământând
 Cu spor
 La același aluat al zilelor noastre parcă,
 Așa încât noi să nu avem de ce să ne plângem,
 Să nu simțim la grumaz tăișul subțire al lipsurilor
 Și viața noastră să arate precum stupul cel mai de sus, din vârful bradului stelar,
 la care albinele, cu miile,
 Se-ntorceau cu polenul cel bun.

Bunica
 Bucuroasă nevoie mare
 Că, și noaptea trecută, a arat de una singură câmpiile înghețate,
 Înghimând, la plugul încins,
 Boii gerului,
 Iar pe acesta ținându-l captiv
 În sufletul ei ca-ntr-o temniță de cremene.

Și, culmea, încă o dată,
 Spunea ea, cu o adâncă mulțumire de sine,
 În plină iarnă,
 Dăduse rodul
 Miliardar.

Cer senin

- fragment de roman -

Dragă Dani,

Este greu să nu te văd chiar și după ce te-am văzut. În mine aleargă multe frici. Ți-am mărturisit cât de bine m-am simțit cu tine, parcă am luat o felie de rai în brațe. Nu știu cum se face că acum nici măcar purgatoriul nu îl pot vizita, sunt direct în cazanul cu smoolă.

Mi-au plăcut poeziile pe care mi le-ai recitat. Poate am roșit cam tare și nu am putut să exprim asta la întâlnire. Ți stătea bine cu nas de ciocolată. Mă bucură să te văd cum te prostesti și că nu afișezi mereu acea statuie de bronz a militarului de carieră. Cu tine, Dani, pot să mă simt om.

Te-am văzut făcându-te mic, mic și mai mic ca un avion în zare. Aș fi vrut să nu mă lași singură, să vii și tu cu mine. Ce o să mă fac eu aici? În instituția asta vopsită în alb, dar cu suflet negru, unde colegii abia așteaptă să greșești.

Nu vrei să știi câte întrebări am primit după ce m-am întors aici. „Cum e?“, „E frumos, nu?“, „Face ceva?“. Au devenit și mai geloase colegile mele pentru că cât timp noi ne spuneam stihuri de iubire ele lucrau la bară și implicit stăteau pe bară.

Spun toate astea pentru că îmi dau seama cât de norocoasă sunt să fi întâlnit pe cineva atât de complex ca tine. Dar gata cu laurii de măslin. Am ajuns cu bine și seara mi-am petrecut-o în mare parte în compania bărfitoarelor. Ți scriu această epistolă la prima oră a dimineții. Urmează să încep repetițiile pentru spectacol. Să vedem cum va fi. Nu știu sigur, dar eu una încă simt că zbor. Parcă mi-ai montat un motor cu reacție lângă inimă. Vezi? Am ținut minte. Aripile le am oricum, dar cu fulgi moi, nu din metal.

Să îmi spui și tu dacă ai ajuns cu bine, dacă ți-au făcut cadrele capul calendar. Te-am cam reținut ce-i drept.

Cer senin, dragul meu. Ce frumos sună, dragul meu Dani.

*Cu dragoste,
Vera*

*

Ce-i tâmpenia asta?

Tâmpenia asta este cadoul meu pentru tine.

Paul stă cu mâinile întinse, dar cu un mic rictus în colțul gurii.

Mulțumesc mult babe, dar nu cred că pot merge. Am mult de învățat pentru ultimul examen. Știi cum e, trebuie să tragi tare.

Și eu am examene, Daria, dar m-am gândit că putem avea puțin timp de petrecut împreună la trambuline.

Nu înțeleg care e faza cu trambulinele astea.

Este genial. Când am fost în Birmingham aveau un loc ca ăsta unde înotai prin bile, săreei de pe trambuline pe saltele moi făcute din puf regal, te băteau cu bețe de cauciuc.

Da, Birmingham. Ai fost împreună cu englezoaica aia, nu-i așa?

Poftim? Tu vorbești? Care acum o săptămână ieșea cu împinge tava ăla?

Eram sigură că o să îl aduci în discuție.

Nu am putut să mă abțin, îmi stă pe limbă.

Pauză. Cei doi se privesc. Se aruncă cu săbii, sulițe și cuțite de la o geană la alta. Au trecut momentele frumoase de solo de vioară când cei doi se priveau doar ca să facă împreună o simfonie de tăcere. Tensiunea se dizolvă totuși, încet-încet.

Uite ce e, Daria. Relația noastră a ajuns într-un punct important, suntem deja de 6 luni împreună și m-am cam săturat să tot ieșim în Guest. M-am gândit să fac lucrurile mai interesante.

Înțeleg ce spui, dar cred că ai ajuns să mă cunoști destul de bine. Știi cum m-aș agita prin cuburile alea făcute din o mie de culori. Hai mai bine la o cofetărie.

Unde să mâncăm eclere în panere?

Exact. Mie îmi plac alea cu fistic și caramel sărat și vanilie cu fructe de pădure și alune de ciocolată...

Bine, bine, dar cu timpul cum facem?

Găsim noi o zi. Am început o nouă carte despre Emily Bronte, poate trebuia să o citesc până la vârsta asta, dar asta e. Nu sunt perfectă...

Paul o ascultă cu își duce la capăt tirada zilnică despre activitățile ei. Poate pentru oricine altcineva ar fi părut obositoare, acaparatoare, încăpățânată, indecisă, dar nu și pentru el. Gusta fiecare cuvânt, fiecare gest larg exprimat cu mâna, fiecare grimasă făcută cu sens. Se așează cu capul în palme, ca o omidă care se întinde pe un gârduleț ca să admire lumina soarelui.

De asta cred că ea este cu mult înaintea timpului respectiv și că a fost o pionieră a noului val de emancipare al oamenilor din clasa de jos. Nu crezi că e așa?

MIHAI VASILESCU

Paul se oprește din instinctul natural de a răspunde pentru că este blocat de o umbră cu blugi și tricou albastru scump.

Daria? Doamne, ce mai faci?

Hei.

Te-am urmărit în online. Felicitări.

Pentru?

Tot. Ce faci aici în parc? Ai fi liberă să mergem la o cafea? Eu am pauză două ore. Știi, acum sunt manager la firma asta nouă Expenditure. Avem sediul vizavi în blocul turn, îl vezi?

În acest timp, umbra îi pune mâna pe umărul Dariei și îi arată cu șarm clădirea de oameni bogați răsărită parcă peste noapte pe strada de alături.

Nu pot, Andreas. Sunt cu iubitul meu.

Cu o mirare mai falsă decât cea a clovnilor de la teatrul de copii, Andreas se întoarce spre Paul.

Nu te-am văzut, erai de mult aici? Păi în cazul acesta poate ne auzim cu altă ocazie, Daria. Știi unde să mă găsești.

Etaleză un zâmbet cu înțeles și o plecare agale care îi fac urechile lui Paul să se înroșească cu fiecare pas. Într-adevăr, Daria știa unde să-l găsească, dar la fel va ști în curând și Paul.

*

Dragă Vera,

Și eu îți simt dorul și ard mai ceva ca Nessus. De ce a fost oare întâlnirea noastră atât de scurtă?

Cred că știu răspunsul. Îmi place meseria de pilot de vânătoare. Petrec timp printre nori, dar doar atât cât să le simt lipsa. Noi nu putem zbura zeci de ore în continuu, iar asta ne face să ne dorim albastrul și mai mult. Când ești acolo sus uiți de probleme, griji, totul e atât de mic că nu mai contează. Cam cum a fost la cofetărie cu tine.

Spui că îți place să vezi cum mă prostesc, dar să știi că așa sunt eu, prost. Asta este adevărata mea față. Îmi place să mă simt bine, să mă bucur de viață. De tine.

Îmi place că, deși ai o latură inefabilă și visătoare, ai ales să o întrebi pe cofetăreasă despre rețeta prăjiturilor cu vișine. Deci gătești! Eu nu, dacă asta îți e întrebarea. La unitate ni se dă. În fiecare zi cam aceeași și fără jumătate de gust, dar nu sunt eu cel care își bate capul cu preparatul mâncării. Am fost așa și când eram mic, deci, te rog, nu avea așteptări de la mine să fac un tort de ciocolată pentru că în cel mai bun caz va lua foc doar o cameră. Pe restul le vom salva. Pot mânuși o manetă de avion complicată dar un tel niciodată.

Dar gata! Ce tot vorbim atât despre mine, spune-mi despre tine. Nu ai apucat să-mi spui mai multe despre pasiunile tale. Pictura, nu? Van Gogh, Gauguin, Brâncuși? Mie, spre exemplu, îmi place cinematografia. Dar cred că știai asta deja.

Apropo, am aflat că vom fi duși, toți cei din unitate, peste o săptămână, la Bacău să vizionăm un film artistic. Face parte din nu știu ce program de cultură-lizare a muncitorilor patriei. Pentru mine e bine. Am ocazia să le explic filmul superiorilor pentru că sunt convins că singurele filme pe care le văd sunt cele care la apar noaptea prin minte.

Aș fi vrut să fi alături de mine, dar nu avem voie cu fete în deplasare. Rigoarea uniformei, să trăiți! Ne vom vedea cu altă ocazie.

Pe lângă filme îmi mai place și să înot. Îmi dau frâu liber gândurilor când o fac plus că am fost și campion național la juniori. Nu vreau să mă laud, dar așa a fost.

Aștept răspunsul și poza de la tine, pentru că de la un timp a început să-mi plângă noptiera.

*Cu dragoste, al tău
Dani*

TÂNĂRA PROZĂ

Psalmii lui Macedonski

Cei 11 psalmi confirmă proteismul lui Macedonski, un creator foarte ambițios, dornic a-și depăși colegii artistici, având conștiința faptului împlinit, mai ales că măsura punitivă de expatriere după blasfemierea poetului național sub un pretext jenant i-a permis realizarea unui mai palpabil, vitalist contact cu Occidentul atât de visat... Pe lângă aura de valoros mentor, de șef de școală ori de poet european, orgoliosul de la *Literatorul* s-a vrut și deschizător de drumuri lirice, avizat comentator al fenomenului literar, ba și prozator, dramaturg. A intenționat nu-i sinonim cu a înfăptui. Finalmente, paleta lui artistică se reduce la ciclul *Noptile* și la specia extravagantă, rondelurile.

Pe parcursul psalmilor (vol. *Excelsior*, 1895), eul poetic culisează de la revoltă, indiferență, reticență față de instanța divină la căință, recunoașterea nimicniciei umane, a adevărului filosofic că existența individuală este finită. Înaintea unui Dumnezeu exigent, abstras din social, probabil supărat pe neobediința celor plămuiți, strigătul aparent expresionist „Oh, Doamne, rău m-ai urgisit“, un ton acuzator, nu de nivelul celui din textul arghezian („Să te răstorn pe tine, Dumnezeu“, *Psalmul 1*), poetul răspunzând nu cu rugăciuni, ci prin glacialitate - „Rămân ca marmura de rece“. Distanțarea de teism aduce un spor de luciditate și concluzii amare: moartea e valabilă pentru toți; nimeni nu-i veșnic - „Țărână, suntem toți țărână“ în psalmul 2 și „Nimic din noi n-o să rămână“; nu contează rangul social, postura de rege, artist.

Dacă ieri „Am fost un cântec“ (metaforă tot din psalmul 1, *Oh, Doamne*), firese că omul să-și probeze sensibilitatea, emotivitatea la atâtea minunății ale Arhitectului universal, motiv de atitudine pioasă, remușcare și chiar mai mult: „Iertare. Sunt ca orice om/ M-am îndoit de-a Ta putere“ (psalmul 3, *Iertare*). Punctul culminant al umilinței-analogia cu tâlharul de pe cruce în momentul neverosimil de iluminare lăuntrică: „sunt ticălosul...“ Revelația, salvarea anunță mântuirea: „Dar, Doamne, Tu nu m-ai părăsit“. Generosul cel ilimitat din cer te răsplătește înzecit, te ajută a ieși din anonim, a-ți făuri un (re)nume fiindcă „Zburam pe aripi strălucite“, grăiește poetul în Psalmul 5, *Zburam*, chit că valorile s-au inversat: „E azi, mocirlă-noroioasă/ Cu adâncime-ntunecoasă/ Și cu miasme otrăvite“. Invidioși, *Dușmanii* au declanșat îndată aria/mecanismul defăimării, încât „Abia mai pot să mai trăiesc“. În ciuda ajutorului dat, a solidarității, a amabilității.

Tenta de mesaj etic din Psalmul 4, *Dușmanii*, se prelungește în Psalmul 6, *Și-au zis...*, când un fel de conjurație plănuiește drame celui solitar, pentru care faima s-a disipat (*Sic tranzit gloria mundi*), adevărind, în opinia noastră, un alt adagiu latin *Homo hominis lupus est*: „Și-au zis-e singur-e pierdut!/ Asupra mea se năpustiră“. Cu ecou sau nu din Schopenhauer (asimilat și folosit de Eminescu), societatea rău întocmită provoacă victime în rândul oamenilor valoroși, prin nerespect, hulă, dispreț, contestare gratuită - „Cât am trudit, cât am muncit.../Și omul bun nesocotit“ - psalmul 7. (Exprimarea frustră nu scade cumva din cota de expresivitate?).

Nostalgia îl poartă pe artist spre vremuri apuse, dar corecte, morale, dovada - „Eram puternic împărat/ Prin sufluteasca poezie“ (Florea Firan, op.cit., p.35). Pesimismul se amplifică în psalmul următor, deoarece „N-am în ceruri nicio stea“ (Psalmul 9). Tocmai de aceea, recursul la transcendență e mai mult decât stringent, ca o conștientizare că „Doamne, toate sunt prin Tine./Și averea, și puterea“. Spre a îndrepta lumea aflată pe căi greșite, a fost trimis Hristos, *puterea înțeleaptă, justiția cea dreaptă*, iar suferința/crucea va fi suportabilă („Ne dai plânsul ca o rouă“, un trop uluitor de proaspăt în plin simbolism și postromantism). Inclusiv pentru poet, a cărui încredere nu s-a „ciobit“, în pofida aparențelor - „Fă oricând ce vrei cu mine. Fericirea autentică se obține prin trudă, pasiune, profesionalism, prin alt filtru - Nihil sine Deo (vezi psalmul 10, *Doamne, toate sunt...*), astfel că actualizarea Eclesiastului (deșertăciunea deșertăciunilor) o evocă realist însuși psalmistul român - „M-am uitat la fericiri.../I-am văzut nemulțumiți/ E orice zădărnice“, psalmul 11. *M-am uitat...* (ibidem, p. 35).

Cât privește prozodia, nu știm care dintre variantele macedonskiene semnalate în *Istoria literaturii române*, vol. III, *Epoca Marii clasici*, Ed. Academiei, 1973) - vers scâlciat, vers decadent, vers simfonic - compatibilizează, dar memorabilă rămâne remarca lui Călinescu: „S(z)drobit de inimiciție, el (poetul, n.n.) se simte David, regele, în psalmi“. „Divinul critic“ își îndreptase privirea spre psalmii 8, *Eram*, și 3, *Iertare*, când geniul a cutezat a sta de vorbă cu Providența...

ANIVERSĂRI

IOAN HOLBAN

„**Și** după ce am inventat poezia într-o încăpere clandestină din adâncul pământurilor sterpe – curajul și puterea (omenească) s-au topit ca aburul/ și altceva în afară de faptul că m-am născut și că trăiesc și că probabil voi muri cutremurându-mă (ceea ce de altfel am vrut să spun și acum doi ani și acum trei ani de zile) deocamdată vai nu pot spune/ îmi reiau prin urmare vechea limbă: începând chiar din clipa de față o sucesc o mângâi o bat cu sete, dar sintagmele stranii în care (se spunea că) sufletul meu doarme ca într-o vizuină pierdută nu mă mai ademenesc degetele subțiri care vor săpa canale-n pădure și se vor întoarce acolo mereu și vor intra încetul cu încetul în putrefacție? degetele subțiri nu mă mai tulbură“ (prefață).

Aceasta a fost soarta fiecărui poet adevărat de la noi, vreme de aproape jumătate de secol; fiecare a vrut să se reinventeze, să se nască, adică, odată cu inventarea poeziei într-o încăpere clandestină din adâncul pământurilor sterpe, într-un dublu limbaj, subversiv, căutând „oaza“ expresiei libere a ființei și textului. Asta au făcut Nicolae Labiș, apoi Nichita Stănescu, Ana Blandiana, Adrian Popescu, Cezar Ivănescu, Mircea Ciobanu, Virgil Mazilescu în volumele *Versuri* (1968), *Fragmente din regiunea de odinioară* (1972), *Va fi liniște, va fi seară* (1979), *Guillaume poetul și administratorul* (1981), *Întoarcerea lui immanuel* (1991), *Poezii* (1996), *Semne ascetice* (2001), *Opere* (2003).

Prefață, textul care deschide, inspirat, ediția din 1996, îngrijită de Mircea Ciobanu, nu e o artă poetică în felul clasicilor, ci o poziționare a ființei față de sine și de lumea unde se nevoiește asemeni călugărului în pustie; nu timpul pierdut caută acolo poetul, ci spațiul-timp de dincolo de pământurile sterpe: vechea limbă, cu sintagmele sale stranie, a sufletului dormind în „vizuina pierdută“, în povestea celor vii, dar încă nenăscuți: „o! poveste a celor vii, «a celor încă nenăscuți» – și astfel bucată/ cu bucată mi-au alcătuit existența./ ureche de câine întinsă în zori pe trei tobe. lângă perdeaua/ care se ridică. să lovesc repede tot mai repede/ până sunt eu însumi lovit peste fălci: iată (s-ar zice) un privilegiu/ să pun curse șoarecilor din cămară, să pun curse vântului negru/ câmpiei luminilor reci instinctului rece. să deschid/ ochii. exact în clipa în care nimeni nu se mai aștepta“ (*sfârșitul anotimpului*). Acel spațiu-timp al originii capătă, în poezia lui Virgil Mazilescu, funcțiile unei metafore obsedante: îl numește *altă configurație* într-un poem precum *cuvintele unui prieten*, dar explică de îndată, savant, într-o notă de subsol, „adică într-o altă lume și într-un alt vis“, alături, îi spune *groapă comună*, în sfârșit, acel „dincolo“ e *steaua vega* unde dă întâlnire lui beatrice, îmbrăcat cu o haină „albă simplă ușoară“, uitând toate lucrurile frumoase de la naștere, când va fi venit pe pământurile sterpe: „te rog beatrice să ne întâlnim/ te rog și n-ar trebui să te rog/ mâine seară în steaua vega/ îmbrăcat cu o haină albă simplă ușoară/ fără cravată fără să-mi amintesc/ versuri sau alte lucruri frumoase din naștere/ simplu pe măsura hainei mele/ voi coborî din tramvaiul 709/ cu o flacăra la butonieră/ cu un pui de șopărlă în palmă/ să mă poți recunoaște imediat/ te rog beatrice te rog beatrice te rog/ la ce oră omenească vei vrea/ mâine seară în steaua vega“ (*te rog beatrice să ne întâlnim*). Ceea ce caută poetul *acolo*, în altă configurație, în groapa comună ori pe steaua vega, se adună în sintagma mereu repetată *altă lume și alt vis*: ce va fi însemnând, cu adevărat, acea zonă a tuturor superbiilor, spune poetul o singură dată în *alexandria*: iată cântecul poetului de atunci și de acolo, din altă lume și din alt vis: „m-am visat azi-noapte în orașul alexandria/ grecii de la periferie demni urmași ai vechilor greci/ îmi datorau recunoștință și multe drahme/ grecii toți ar fi trecut pentru mine mediterana/ m-am visat într-o clădire albă și dărăpănată – orb la o masă/ în cafeneaua prin care au îmbătrânit fără să prindă de veste/ și câinii brutarului ianni și orgoliul lui konstantinos/ p kavafis (poet cu faimă)/ și toate câte mai pot să îmbătrânească într-un mare oraș/ ca alexandria într-o clădire albă dărăpănată/ proprietarul/ unui milion de cheițe ruginite/ părul mi-l mângâi printre lacrimi/ cu ochii mei albaștri ai început să te joci/ fără grabă și fără prea multă cruzime/ la noapte la noapte în orașul alexandria“.

Virgil Mazilescu este, poate, poetul cel mai apropiat paradigmei de sensibilitate a generației anilor '70, cu tinerii săi „bărboși și pletoși“, visând muzică și îngeri cu aripi negre: el este *liderul* acelor „tineri un pic prea exaltați, din anii '70./ pătrunși, hipnotizați de lumea de dincolo./ strecurându-se printre colții lumii de-aici“, cum îi „vedea“, într-un poem din *Inedite – 2007*, colegul său de generație, Adrian Popescu: astfel, la Virgil Mazilescu, într-o postumă: „zice tânărul cu ghitară: milostive doamne/ ajută-mă să-mi trăiesc viața/ ce frumos era pe vremuri o! nu prea de mult/ prin parcuri pluteau corăbii/ deasupra corăbiilor plutea luna/ doamne zice tânărul de la tobă/ doamne zice tânărul de la contrabas/ doamne zice tânărul cu trompetă/ milostive doamne/ parcă ar fi confiscat toată durerea lumii/ tinerii pletoși și bărboși/ îngerii cu aripi negre“.

Are dreptate Al. Cistelean să observe faptul că „poezia lui Virgil Mazilescu a intrat tot mai adânc în ontologic, atingând substratul de spaimă al existenței poetice“, în fond, substratul de spaimă al existenței poetice e un alt fel de a-i spune spațiului-timp, de a numi acea altă lume și acel alt vis pe care le caută poetul cu înfrigurare, într-o stare de permanentă alertă. Pe de altă parte, Valeriu Cristea își asumă ceea ce el numește un supra-limbaj de efluvii: „Nu știu ce spune poetul în cutare sau cutare poezie, și nici nu mă interesează pentru că el vorbește pentru sine, dar dincolo de cântecul lexical e un cântec fără cuvinte, cu care mă înfrățesc spontan, un supra-limbaj de efluvii, pe care-l înțeleg dintr-o dată ca pe o revelație“. Substratul de spaimă al existenței poetice, cântecul fără cuvinte trimite poezia lui Virgil Mazilescu la originile lirismului, pe care alt coleg de generație, Cezar Ivănescu, le regăsea citind din Eminescu: „Când citești din Eminescu – mărturisese poetul Baaadului lui Lucian Vasiliu –, simți fluidul creației cum te trimite

VIRGIL MAZILESCU

REMEMBER

la o epocă mitică, în care poezia era și muzică, și religie, și povestire și îngânare de vorbe magice, te trimite automat la acel spațiu de la începutul timpurilor: epoca mitică din spațiul de la începutul timpurilor este acea *altă configurație* pe care Virgil Mazilescu o caută *vorbind pentru sine*, într-un flux al conștiinței poetice, într-un monolog interior aparent fluid, fără relief și fără repere.

Poezia din *Va fi liniște, va fi seară* sau *Guillaume poetul și administratorul* descrie, însă, o *cale*, desparte lumea pământurilor sterpe chiar dacă nu în dicotomii explicite, se însoțește de câteva *figuri lirice* cu o mare forță de sugestie în structura foarte elaborată, în fond, a textelor: *arpentorul* („micuțului franz kafka“, mereu invocată), *toboșarul* și *immanuel* conduc un alai, nu dionisiac, ci al fantasmelor tărâmului de dincolo, din substratul de spaimă, de care vorbea Al. Cistelean, din cântecul fără cuvinte, cum îi spune Valeriu Cristea, din spațiul de la începutul timpurilor al lui Cezar Ivănescu. Arpentorul care trebuie să pună ordine, prin măsurători precise, în viața „întrucâtva insesizabilă“ și toboșarul unei fanfare „stinsă“ (nimic mai străin liricii lui Virgil Mazilescu decât sunetul alăturilor unei fanfare: de aceea e stinsă, șoapta e a poeziei) dobândesc și un nume: immanuel, străinul care descrie multe peisaje înlăcrimate: „cu vorbe care știu să pășească străinul acesta ne-a descris mai/ multe peisaje înlăcrimate. a spus că un șal plutind peste prăpastie pare uneori un joc părăsit la căderea întunericului sau o/ boală foarte umilă./ dar priviți o priviți: cămașa lui este de argint. și lungit lângă el/ soarele își aduce aminte cu multă smerenie. veselii-vă dragilor/ căci s-a întors immanuel“ (*întoarcerea lui immanuel*). Acestea sunt figurile alaiului, ale „detașamentului“ cu fantasmă, condus de un „scamator al plimbărilor“, cu chivără de mucava – guillaume călare pe propria sa imagine.

Alaiul lui guillaume poetul și administratorul este alternativa pământurilor sterpe unde locuiesc oameni care știu limpede să prezinte lucrurile: *fantasmele* – rușinea și spaima noastră – și *alții*, într-un raport tensional ascuns, foarte puternic, însă: „cât de limpede știu unii să prezinte lucrurile – chiar și pe cele/ de mult mai mică importanță ei reușesc într-adevăr/ să ni le facă inteligibile și foarte foarte dragi/ astfel că în prezența lor totul capătă (cum îndeobște se zice)/ aureola serenității – ei sunt mândria și oglinda lumii/ și alții care confundă floarea de cactus cu înțepătura/ zilelor ploioase alții/ care trec uneori pe stradă fără să-și recunoască prietenii/ și murmură bună dimineața bună ziua bună seara când intră/ în debitul de tutun ca să cumpere becuri electrice doamne/ etc. doamne etc. ei sunt rușinea și sunt spaima noastră“. Lumea celor care știu limpede să prezinte lucrurile, a celor care se leagă în ștreangul zilei îi face greață lui guillaume poetul și administratorul altei configurații, altei lumi și altui vis: „ei au lumea lor și lumea asta a lor îmi face greață/ și chiar cu o cutie goală de conserve în gură sunt gata să urlu/ și chiar cu o bombă în măduva șirei spinării sunt gata să urlu/ că au lumea lor și că lumea asta a lor îmi face greață“ (*satov*).

Într-o altă ordine, poezia lui Virgil Mazilescu (versuri și poeme în proză) caută, prin poveștile „pentru ștefana“, de pildă, un refugiu în lumea îngerilor, iar, în perspectiva expresiei lirice, o simplitate plină de respect: „un zâmbet ca un cui violaceu în palmă după ce am părăsit pentru o vreme arta înaltă a descrierii. întunericul viața noastră fără/ brațe (emblema coboară pe fluviul drag) lecția mea: o tu simplitate plină de respect“ (*lecția mea: o tu simplitate*). Aceasta e poezia (re)inventată într-o încăpere clandestină din adâncul pământurilor sterpe: lumea, opusul ei, e a galbenului agresiv, dar nu galbenul luminii, ci al putrefacției, al stelelor reci, bolii și stingerii: cerul galben, magazia vopsită în galben, stația terminus care se află pe o bucată de piele galbenă, lângă cuier, într-o galbenă așezare de oameni – acesta e peisajul pe care îl lasă în urmă alaiul arpentorului, al toboșarului din fanfara stinsă, al lui immanuel și al lui guillaume călare pe propria sa imagine: „câmpie bolnavă. țară necunoscută. galbenă așezare/ de oameni./ penaj al corbului. sare a pământului. primăvara și vara/ toamna și din nou toamna. un trup calcinat./ o voce din alte vremuri./ s-a născut și a văzut. a văzut și a plecat./ a plecat departe./ la cei morți s-a dus. la cei de neînfrânt a fost./ în patru labe s-a întors“ (*trei*).

Vechea limbă a poeziei, (re)descoperită într-o vizuină pierdută e a celui care privește fără să ne vadă, pe grila eminesciană a *privirii* opuse *vederii*; astfel, într-un poem pur și simplu frumos: „ce-i spune un perete altui perete când se-ntâlnesc la colț/ ce-i spune tristețea mea broaștei care se leagă se leagă/ ce faci dragostea mea dacă refuz și acum să vorbesc/ ce frumoasă toamnă ce despărțire ce înviere“.

HORIA GÂRBEA

Cu mască, fără mască, prin literatura românească

**Ioana Diaconescu -
Povești cu gene lungi,
Editura Junimea**

Un volum de o excepțională calitate din toate punctele de vedere oferă Ioana Diaconescu tinerilor cititori, ajutată de prezentarea grafică a Sofiei Jitaru ce realizează ilustrații color de o mare finețe. Mai degrabă aș spune că nu e o carte pentru copii pentru că niște lectori aflați la primul contact cu literatura nu au... maturitatea necesară ca să aprecieze întregul rafinament al mijloacelor de expresie scoase la luptă de poetă. La fel, nici nu aș încadra textul la categoria „proză” pentru că este – deși conține întâmplări, unele palpitate- o veritabilă explozie de mijloace din zona liricii: comparații meșteșugite, metafore percutante, epitete surprinzătoare. Este prea mult pentru proză și în același timp prea puțin în sensul că volumul se termină prea repede. Este ca un număr de acrobație în timpul căruia spectatorii pot să-și țină respirația. Cum nu se dă dus ursul din vizuina lui, așa zâna poveștilor Ioana Diaconescu nu se dă dusă de la Editura Junimea, nici publicul ei de lângă textele sale incomparabile. Ce să mai zici la un titlu precum: *Strugurii de pe fundul mării sau cum a născut Caracatița Molly*. Traducătoarea lui Shakespeare ne oferă și *O poveste cu Miranda*. O apariție memorabilă.

**Stan V. Cristea - Eminescu.
Reflectări în lumina actualității,
Editura Aius**

Cunoscut ca un istoriograf literar deosebit de aplicat și de atent, specialist mai ales în viața și opera lui Marin Preda, Stan V. Cristea a publicat numeroase articole și despre Mihai Eminescu, dar și despre cei care au analizat, din diferite unghiuri, scrierile poetului național. Aceste cronici au fost adunate acum într-un volum care prezintă interes pentru că se referă la un număr mare de cărți, apărute în ultimul deceniu, prima datează din 2014, despre autorul *Luceafărului*. Astfel, Stan V. Cristea realizează o incursiune în exegeza eminesciană prin lucrări semnate de Constantin Cubleșan (patru volume publicate de-a lungul a opt ani), Lucian Boia, Nicolae Georgescu, Ana Dobre, Cassian Maria Spiridon, Iulian Bitoleanu, Zenovie Cărlugea Tudor Nedelcea, Theodor Codreanu. Istoricul oferă astfel publicului fișe de lectură amănunțite ale acestor eminescologi ocazionali sau de cursă lungă. Chiar dacă se referă la lucrări de importanță diferită, Stan V. Cristea păstrează același ton, descriptiv și obiectiv, de cronicar adecvat subiectului, nu polemizează cu autorii, ci expune calm și temeinic conținutul fiecărei încercări, indiferent că e vorba de un dicționar al „oamenilor din viața lui Eminescu” (Z. Cărlgea) sau de „hermeneutica exegezei” lui Eminescu (Constantin Cubleșan) și așa mai departe. Rezultă o sinteză utilă la care poate apela oricine dorește să afle cam ce s-a scris despre poet în contemporaneitatea imediată.

**Traian Ștef -
Mintea de cristal, Editura Rocart**

Hârnicia poetului din Oradea este binecunoscută și apreciată în lumea literară în care poezia lui bate cu regularitatea unei pendule. În total, 25 de volume

de poezie, proză, publicistică se înșiră de-a lungul a cinci decenii de carieră poetică din cele șapte pe care Traian Ștef le-a aniversat de curând, intrând decis în al optulea și, cum îi urez, spre mai multe.

Arta lui poetică este expusă foarte clar și în cel mai recent volum al său care face apel la limpezimea mentală. Pe mine, în copilărie, mă fascinau tocmai imperfecțiunile turnării materialului transparent, bulele infime de aer prinse în masa de sticlă. De aceea poeziile nu seamănă între ei. Poemul emblematic pentru modul lui Traian Ștef de a concepe poezia este așadar înfățișat în textul intitulat *Poezia înaltă*. Vorbind despre poezia înaltă, Traian Ștef dedică o strofă din cele cinci și poeziei joase care „se ascunde/ Prin vocabulare de unică folosință/ Redundanțe dedesubturi/ Birturi balcoane cu păsări cerșetoare/ După ușile batante ale saloanelor psihiatrice”. S-a observat demult, încă de pe la Dante, că Infernul e mai picant decât ternul Paradis. În consecință, dacă e să credem descrierea lui Traian Ștef, poezia joasă e mai mustoasă decât cea înaltă. Drept la existență au amândouă. Numai la mijloc, pe linia ecuatorială dintre ele, nu e bine să te situezi.

**Antologia „Pavel Dan” 65 -
Carapacea de aur,
Editura Tracus Arte**

Cenaclul Pavel Dan, coordonat acum de poetul Eugen Bunaru, a împlinit 65 de ani de existență. Un lucru meritoriu și neobișnuit. În general, după 1989, cenaclurile s-au cam destrămat. Posibilitatea de a publica nelimitat în reviste și edituri i-a făcut pe fechii cenacliști să-și caute afirmarea către un public presupus mai larg. Universitas și Junimea, marile cenacluri bucureștene, au dispărut cam prin martie-aprilie 1990. Încercări ulterioare de a realiza cenacluri au mai fost, multe s-au încheiat repede. Nu au mai câștigat nici faima de-altădată. Dar *Pavel Dan* viețuiește și acum la Timișoara. Numeroși scriitori s-au adunat, prin scurte citate despre acest cenaclu, pe clapele noii antologii, prezentate pe copertă de Eugen Bunaru și Ana Pușcașu și prefațată de Cornel Ungureanu. Să notăm și numele valului celui mai recent de tineri poeți care țin vie tradiția la Timișoara și apar (de) sub carapacea de aur a antologiei din 2024: Valentina Botezatu, Cristian Căliman, Oana Cheroiu-Cozma, Vlad Ciurescu, Anastasia Coste, Delia Alexandra Costea, Marius Dimcea, Mihaela Farcaș, Ionuț Manea, Anastasia- Iasmina Panc, Izabela-Elena Radosevici, Răzvan Stoicovici.

**Niculae Manolache -
Pe ape învolburate, Editura Timpul**

Anecdota spune că un recrutar a fost întrebat dacă îi place apa. A răspuns afirmativ, cu speranța că va naviga pe Oceanul Planetar. Dar șeful comisiei a spus flegmatic :

- Bine. Dă-l la pompieri.

Niculae Manolache, din Iepurari, o localitate de lângă Oltenița, nu a ajuns însă la pompieri, ci la marină, unde nu-și dorea deloc să fie. Acolo armata, obligatorie în vremea comunismului românesc, era lungă și grea. Absurditățile regimului cazon, cunoscute și descrise în operele unor A. Bacalbașa ori Gh. Brăescu, se revarsă asupra soldatului Niculae Manolache, personajul omonim cu autorul romanului, mai

rău decât valurile Mării numite pe bună dreptate Neagră. După un stagiul militar cu tot felul de necezuri, timonierul nu ajunge nici măcar frunțaș. Dosarul de securitate, început împotriva lui încă din liceu, îl urmărește și, nici după absolvirea facultății, proaspătul notar nu e primit într-un stagiul de pregătire avansată, ca să ajungă măcar sublocotenent, cum era dorința tatălui său. Se va resemna cu poziția de soldat și va deveni scriitor, o compensație pentru cele îndurate cât a plutit pe apele mării și ale existenței. Astfel, fostul cărmaci, își va conduce ambarcațiunea de hârtie spre portul istoriilor literare. Cât despre mare, dacă nu a putut să spele mâinile lui Macbeth, nu va putea curăța nici păcatele securității!

**Ella Leynard - Maskless,
Editura Rafet**

Gracila profesoară de limba engleză pătrunde în poezie fără mască. Textele ei sunt succinte dar scrise decis, parcă dintr-o răsuflare. Poeta atacă tema într-un fel de scurte eseuri versificate, uneori dezvăluind rapid un paradox, în „versuri” tăiate aparent arbitrar. Toate sensurile importante ale tuturor cuvintelor/ s-au refugiat, repu- diate de multe ori, în tăcerea/ pe care, dacă am ști să o citim,/ am descoperi biblioteca nescrisă a umanității/ de la începuturi până astăzi” (*Biblioteca tăcerii*). Cu greu ar putea cineva să vorbească despre lirism în asemenea poem care, ca și celelalte din volum, refuză tropii, chiar cu oroare. Aș pune între ghilimele însuși cuvântul poem, dacă nu ar exista un fond de sensibilitate și ingenuitate care se ascunde în spatele unor sintagme atât de precise și de lapidare. „Cei veniți fără smerenie/ după un timp pleacă singuri” afirmă, tot paradoxal poeta. Smerenia să fie semnul comuniunii și colocalității și lipsa ei să ducă la destrămarea instinctului gregar? Iată o întrebare profundă la care cititorul trebuie să mediteze.

Mărturia unei biografii basarabene

Un eveniment editorial recent l-a constituit apariția cărții lui Cristian Mungiu, *Tania Ionașcu, bunica mea. O biografie basarabeană* (Editura Humanitas), care ne poartă, secvențial, prin câteva perioade importante ale istoriei recente. Cunoscut ca regizor, scenarist și producător, Cristian Mungiu nu se îndepărtează prea mult de această lume a *poveștilor cu sens*, căutând să contureze și în textul memorialistic o imagine corect proporționată a trecutului de familie, cu accent pe viața bunicii și a legăturilor sale osmotice cu Basarabia. Devoalarea unor aspecte ale vieții personale, dar și experiențelor dramatice prin care trec bunicii și familiile acestora în timpul războiului și în anii sovietizării Basarabiei nu afectează cursul regulat al poveștii, care își urmează desfășurarea pe același ton neutru și totuși încărcat de povara unor amintiri grele. Textul așază față în față doi naratori, unul care povestește și unul care consemnează în scris, reproducând cu fidelitate versiunea ascultată, însă încadrând-o între propriile mărturii și percepții. Avem, așadar, o carte cu nuanțe, scrisă aproape la două mâini, o biografie autentică despre un lung șir de pierderi, materiale și mai ales umane, la capătul cărora se mai regăsesc doar câțiva membri ai familiei să ducă destinul mai departe în istoria mare.

Ca o lecție de istorie, cu personaje și întâmplări memorabile, povestea de viață a bunicii cuprinde, în evantaiul mărturisirii, nu doar evenimentele exterioare, ci și acel *modus vivendi* specific fiecărei epoci: strângerea lăzilor cu zestre, ritualul pregătirii pentru sărbătorile pascale, mici tabieturi cotidiene ale membrilor familiei, relații de rudenie, mersul la cinematograful și, în genere, conviețuirea într-un oraș heteroclit, cum era Cahul: „Era multă liniște înaintea Paștelui, acasă. Necazurile erau departe de noi, aveam ce ne trebuie, nimic neprevăzut nu se arăta să ne tulbure viața...” Și, totuși, aceste repere de consecvență și cvasi-echilibru vor fi curând înlocuite de confuzie și nedorite vinovății, care vor bulversa destinul tuturor, aruncându-i, nedrept, pe unii în moarte, pe alții într-un aproape nesfârșit refugiu. Și printre toate acestea: cele două mari războaie, cedarea Basarabiei, abdicarea regelui și instalarea regimului comunist, cu diversele-i directive și opreliști, viața fiecăruia se rostogolea în ecoul istoriei mari, tumultuos, imprevizibil, tot mai dureros, ca o condamnană sisifică la un veșnic început.

Momentul-cheie al întoarcerii acasă (de la granița cu România), de teama necunoscutului și de dragul celor agonisite marchează o răscruce prin care destinul familiei va fi pecetluit. Decizia nefericită a Mamei va rămâne în mintea Taniei ca un gând stăruitor, cu mii de posibilități și rezolvări ipotetice, însă prea tardiv: „Se adunaseră prea multe. Mama a hotărât că nu mai vrea să plece, că nu poate lăsa toate lucrurile pentru care muncise o viață să se risipească. O clipă, Papa a ezitat și uneori mă gândesc că poate dacă ar fi reacționat imediat, ar fi putut schimba ceva, dar sigur că mă amăgesc. N-avea ce să schimbe... Desigur că nu am plecat”. Am întâlnit acest episod dureros al alegerii și în mărturisirea Aniței Nandriș-Cudla și cu siguranță el a traversat, ca un gând pieziș, memoria basarabenilor. Rapiditatea cu care se instalează regimurile totalitare, mistificarea și chiar lipsa de solidaritate favorizează situațiile ambigue, putând conduce la acte neinspirate, plătite scump.

Biografia basarabeană a Taniei Ionașcu ne vorbește, simplu și firesc, tocmai despre aceste momente delicate ale existenței umane, ca și despre resursele interioare ale dăruirii feminine: față de soț, față de copii și față de nepoți. Într-o lume tot mai zgomotoasă, imaginea acestei femei care mereu rămâne acasă, așteptându-i pe cei dragi, reactivează simbolic rolul ei de martor discret al istoriei și al devenirii familiei. Prin vocea ei trăiesc toți cei dragi, readuși în pagină, fiecare cu povestea lui: soțul Petre, dat afară din armată și devenit student la Istorie, Mama adusă acasă prin Crucea Roșie după o experiență traumatizantă de 8 ani în Siberia, sora Liza, verișoara Lucica ș.a.

Cuvântul de început al autorului își are corespondent în ultimele pagini ale cărții în care continuă povestea bunicii, aducând-o până în prezent și însușindu-și lecția iubirii, primită încă din copilăria ieșeană, în casa din Sărărie. Cartea se încheie cinematic, cu imaginea unei cruci pe care familia o ridică pe pământul, recuperat cu greu, de la Miroslava. Acest semn tăcut, al iertării și al suferinței, este pentru toți cei „care s-au pierdut” și pe care Cristian Mungiu îi așază frumos în propria lui poveste.

Ana-Maria Păunescu, între matematică pură și patronim

Toate poeziile pe care nu ți le-am scris, Ana-Maria Păunescu, Asociația Culturală A. Păunescu, București, 2022 (155 p.)

Ai vreme să vorbim?, Ana-Maria Păunescu, Asociația Culturală A. Păunescu, București, 2023 (174 p.)

Ana-Maria Păunescu nu îl concurează și nici nu îl imită pe tatăl său, poetul Adrian Păunescu. Ea își asumă derivarea din acesta, cu discreție, dezinvoltură și iubire, nepunând-și nicio clipă problema unei decontextualizări a creațiilor sale și se dovedește o poetă autentică. În mod firesc ea este câte puțin din tot ce a fost tatăl său și, în același timp, o persoană cu totul diferită. Născută în 1990, crescută într-un context de libertate, de euforie culturală chiar, fiica lui Adrian Păunescu s-a maturizat accelerat în cei 19 ani cât a fost în preajma sau departe de tatăl său. Când se năștea Ana-Maria, Adrian Păunescu avea 47 de ani și era încă foarte activ, iar mezina creștea într-o casă plină de artiști, muzică și poezie. Debutază la mai bine de un deceniu de la dispariția tatălui, mai întâi dedicându-se trup și suflet păstrării revistei pe care părintele său a înființat-o. De altfel, editorialele sale din „Flacăra” lui Adrian Păunescu aveau adesea caracteristicile unor poeme în proză.

Atât volumul *Toate poeziile pe care nu ți le-am scris*, cât și *Ai vreme să vorbim?*, ambele publicate în 2022 și în 2023 de Asociația Culturală A. Păunescu, se bucură de câte un cuvânt înainte scris de regretatul Dinu Săraru. Acesta îi recunoaște „suflul liric” și capacitatea de a prelua teme esențiale, recunoscându-i abnegația și maturitatea cu care slujește spiritul celebrului său tată.

Într-adevăr, creațiile conțin ritmul păunescian, dar, prin dezinvoltură, poeta face ca acesta să apară ca un fapt firesc, un fel de continuitate asumată. Aș vrea ca cei care vor citi volumele Anei-Maria Păunescu să poată percepe corect în ce registru literar, dar mai ales psihologic se situează poezia sa. Autoarea cărților mai sus amintite are și o activitate publicistică constantă, scriind de mulți ani editoriale, nu doar în revista culturală pe care o conduce, dezvoltându-și capacitatea de analiză și uneori ironia, atât de necesare în creionarea unui mesaj concludent pentru cititor.

Unul din poemele de rezistență din *Toate poeziile pe care nu ți le-am scris* se numește *Ești matematică pură*: „Ești matematică pură, și minus și plus, / conții integrale în plâns și în pas, / Semeni cu graficele pe care / Le-am învățat în liceul / Și pe care / l-am înțeles / Abia acum, / Când niciun fel de examen / Nu mă mai poate ajuta / Să păcălesc vârste și îndoieli. / Semeni cu adunarea și cu scăderea, / Uneori, îmi amintești / Și de împărțire și înmulțire, / Deși, / Dacă mă gândesc puțin, / Cel mai bine / Ți se potrivesc numerele / Impare, pare, reale și complexe / De care depinde orice / Operație matematică serioasă / În ochii tăi, / Și numai în ochii tăi, / x tinde către infinit, / ești matematică pură, aproape că ți-aș putea ghici / formulele (...) / Ce-i cu segmentele proporționale / Și cu triunghiul isoscel, / Ce-i cu tine și cu mine, ce-i cu noi. / Ne vor socoti la școală. / Copiii. / Care nu mai citeș poezie. (p.12)

În același volum, Ana-Maria are și poeme care poartă numele unor personalități muzicale sau literare, așa cum sunt Ștefan Hrușcă (p.39) sau Dinu Săraru (p.101). În ceea ce îl privește pe Ștefan Hrușcă, este vorba despre senior, tatăl artistului, conturat într-o singurătate și parcă într-o așteptare, în Iehudul natal, pus pe harta literaturii de către de către un alt literat regretat al anului 2024, poetul Ioan Es. Pop. În ceea ce privește celălalt poem, intitulat *Dinu Săraru, când ne-am cunoscut?*, poeta subliniază recunoștința, prietenia și semnificația interferenței cu acesta.

În *Ai vreme să vorbim?* predomină, la fel ca în precedentul, poemele cu rimă împecheată, încrucișată, îmbrățișată etc., dar nu lipsesc nici versurile albe, așa cum am oferit exemplul mai sus. Din dedicația volumului, al cărui mister îl păstrez, reiese într-un fel și scopul autovindcător al poeziilor. Rămâne axiomatic scurtul poem *A word is dead* scris de Emily Dickinson și parcă valabil de fiecare dată și într-o logică a expresivității, mai degrabă un cuvânt începe să trăiască din ziua în care a fost spus contrarând ideea că el moare odată cu pronunțarea lui.

Faptul că Ana-Maria Păunescu s-a dovedit o tânără precoce, maturizată de timpuriu, nu mai lasă loc de îndoială. Interesant și apreciabil este faptul că ea scrie un manifest poetic (Flacăra, p.79) în *Ai vreme să vorbim?*, surprinzând tocmai momentul de după dispariția tatălui său, când pe umeri îi cad sarcinile ducerii mai departe a publicației pe care acesta a fondat-o, dar și descurajările pentru tânăra care încă nici nu împlinise 20 de ani. La această vârstă magică, la care cei mai mulți trăiesc viața de parcă ar fi nemuritori, poeta se luptă să dovedească îndemânarea de a duce la îndeplinire atât numele familiei, cât și onoarea acesteia, dar iată și moștenirea literară.

Acesta a fost începutul. În anumite privințe, poemele poartă o haină într-o nuanță confesivă mai accentuată, alteori poate verdictele creează dezechilibre în cântecul unor poeme, dar mesajul poetic există și atrage, mai ales la relectură.

ANGELO
MITCHIEVICI

FILM

Preliminariile unei revoluții neanunțate

Totul în filmul lui Bogdan Mureșanu se întâmplă în aproximativ 24 de ore, mai precis o zi, o noapte și o jumătate de zi, acoperind ziua de 20 cu trecere în cea de 21 decembrie, când Revoluția se declanșează și în București. În afară de zvonuri și emisiunile de la „Europa Liberă“, nimic nu anunță sfârșitul lui Ceaușescu și al comunismului, nici desfășurarea dramatică care avea să confere profilul indelebil revoluției românești, singura sângeroasă din Europa de Est. Tensiunea în film nu este creată de o iminență, de o somație tragică, - deși puțin de *wind of change* există în aer -, dimpotrivă, de marasmul unei permanențe a dictatorului bâlbâit și limbut, de eternitatea societății socialiste multilateral dezvoltate, de trăinicia sistemului depus pe scoarța cerebrală, reținele și rutinele personajelor. Altfel, Bogdan Mureșanu procedează ca și Gonzà Ilez Iñáritu în fimele sale *Iubiri și câini* (2000) sau *Babel* (2006), făcând legătura ca într-un carnaval kharmic între persoane care nu au nicio legătură. Regizorul explorează tensiunea care se creează în cadrul unor mici grupuri profesionale sau familii, pornind de la aspecte neprevăzute care converg toate către o dimensiune politică, demonstrând în ce măsură „partidul este în toate cele sunt“, dar mai ales în subconștientul fiecărui cetățean înstăpânindu-se prin frică. Frica este o dominantă a climatului social și ea atinge paroxismul în câteva cazuri.

În cadrul celebrei emisiuni omagiale „Cântarea României“, dedicată în exclusivitate cuplului prezidențial, echipa de program se confruntă cu o problemă serioasă: recitatoare din primplan, Lili (Victoria Răileanu) a șters-o în străinătate și nu mai poate apărea în cadru, nu pentru că publicul ar ști, ci pentru că lui Big Brother - Cabinetul 1 nu-i poate scăpa un asemenea detaliu. De aceea, se află acolo politrucul principal, directorul televiziunii naționale, tovarășul Vârtosu, jucat de un Ion Sapdaru buhăit, supraponderal, coleric și cu un aspect de *mafioso*. Regizorul *en titre*, Ștefan Silvestru (Mihai Călin), cameramanul și tovarășul Mihalcea interpretat de Marian Râlea, un coleg care în ciuda servilismului onctuos se va vădi că este securistul autorizat să regleze lucrurile pe dedesubt, ascultă smeriți până la autocritică cuvântul mahărului. Soluția disperată este de a aduce o dublură, o actriță care-i seamnă lui Lili și care se dovedește a fi o reacționară. Florina (Nicoleta Hâncu) îl detestă din tot sufletul pe Ceaușescu și nu vrea să recite „Plugușorul patriotic“ dedicat dictatorului, de aceea face tot posibilul (de la gargară cu cuburi de gheață, autoplezneli peste obraz cu bătaoarea de muște la propunerea lansată unui veci recalitrant de a-i administra o scatoalcă) ca să evite expunerea, care așa cum îi explică iubitul regizor de la Notarra, Alex (Angel Popescu), conformist și bine așezat în sistem, i-ar aduce o promovare. Florina este perfect conștientă că datorează saltul în carieră faptului de a se culca cu un regizor care dispune de relațiile necesare să o promoveze, dar dacă această primă cedare este cumva acceptabilă, cea de-a doua este inadmisibilă. Iată un caz rarism de conștiință exploatat inclusiv în registrul comic-absurdist de regizor. Aici există o ramificație, Ștefan Silvestru are un fiu student, interpretat de Andrei Miercure, care pune la cale împreună cu un prieten evadarea din România Socialistă pe sub nasul părinților mult prea ocupați, traversând Dunărea, evadare care va eșua. Povestea lor insuficient motivată e prezentată separat și este menită să redea cumva o parte a marasmului vieții în comunism așa cum este el receptat de o generație tânără, generația în blugi.

În altă parte, avem o familie de muncitori, Gelu (Adrian Văncică) și Mariana (Ioana Flora), al căror fiu, interpretat de Luca Toma, îi trimite o scrisoare lui Moș Gerilă unde, la capitolul cadouri, solicită Moșului pentru tatăl său „să moară nea Nicu“, expresia dorinței ardente a acestuia enunțate imprudent de față cu odrasla. Nu era niciun secret în epocă cine putea fi „nea Nicu“, nicidecum pentru un secu-

rist, așa că avem o desfășurare a ingeniozității lui Gelu menită a contracara pozna catastrofală a fiului. Fără cunoașterea contextului social, frământarea familiei proletare ar părea ridicolă, ea ocazională un umor negru placat pe un dramatism real al lui râsu-plânsu totul în linia deja cunoscută a *Amintirilor din Epoca de Aur I și II* în regia lui Constantin Popescu, Răzvan Mărculescu, Ioana Uricaru, Hanno Höfer și Cristian Mungiu. Gelu tocmai a fost mână de lucru în casa mamei tânărului securist Ionuț Dincă (Iulian Postelnicu). Margareta Dincă (Emilia Dobrin) trebuie să elibereze imobilul aflat în cartierul Uranus, imobil care urmează să fie demolat. Drama acolo se scrie cu o văduvă inteligentă, autoarea unor replici casante, care a trăit iluzia comunismului vindicându-se de ea și care nu vrea să-și părăsească casa în care a trăit. În timp ce fiul racolează tineri informatori, mama caută pretexte pentru o amânare a plecării și pregătește o sinucidere zădărnici ironic de faptul că se iau gazele. La rândul său, Ionuț Dincă se află prins într-o căsnicie complicată cu o soție țâfnos-țifoasă, Camelia Dincă (Ada Galeș), care-l domină și reflectează serios la cine ar putea fi „băieții“ care i-au schimbat telefonul cu unul nou când nu era acasă. „Trust but verify“, celebra zicală a lui Regan, e cuvânt de ordine în Republica Socialistă România, cum o constată tulburat și tânărul securist.

Există foarte multe lucruri așezate în calea spectatorului în film, menite să jaloneze o receptare mai simplă a poveștii și aceasta cel puțin din două motive: un public tânăr care nu a cunoscut comunismul și care poate rata poanta și un public străin care se află într-o altă zonă de cecitate. *Anul care n-a fost* poartă ecurile filmelor lui Cătălin Mitulescu și Cornel Porumboiu - Moș Pișcoci, Moș Crăciunul de serviciu din filmul lui Porumboiu a devenit aici nea Chican, alias Mircea Andreescu -, dar cel mai apăsător al scheciurilor din *Amintiri din Epoca de Aur* ilustrative pentru absurdul recuperabil la tot pasul a societății socialiste multilateral dezvoltate. Pentru a face racordurile, regizorul alege personaje-conectori precum taximetristul jucat de Nicodim Ungureanu care leagă un personaj dizident prin vocație precum Florina de un personaj dizident prin deziluzie precum Margareta, silită să constate falimentul regimului. Taximetristul se transformă în personaj *raisonneur* pentru ambele femei, îndeplinind rolul lui Everyman, omul de rând, din acest film. La fel, petardele confiscate unui copil de către Gelu devin „scânteia“ care aprinde Revoluția și care e menționată de un coleg. Cusăturile precum și cea cu vopseaua roșu-sânge care se scurge pe o pancartă sau șlagărul *Oameni* interpretat de Aurelian Andreescu pe muzica lui Marius Țicu care intră la țanc pentru a asigura contraponderea ironică la o situație dramatică se văd însă în aceeași logică a sublinierii care facilitează înțelegerea și introduc un didacticism nedorit al narațiunii. Ele ar fi putut lipsi foarte bine fără a diminua intensitățile vehiculate de personaje. Mai este ceva care ține de finețe, în film, bărbații umplu rolurile sociale cu greutate, director de televiziune, regizor oficial al televiziunii naționale, securist, regizor de teatru, *pater familias* etc., dar femeile mișcă lucrurile, ele decid, se impun în background, sunt cele lucide și respiră autoritate uneori de pe poziții subalterne. Subtil, societatea socialistă e sistematic devirilizată, o subversivitate feminizată circulă pe dedesubtul ei ca semn al slăbiciunii ei ireversibile, a falimentului ei moral.

Anul nou care n-a fost (2024)

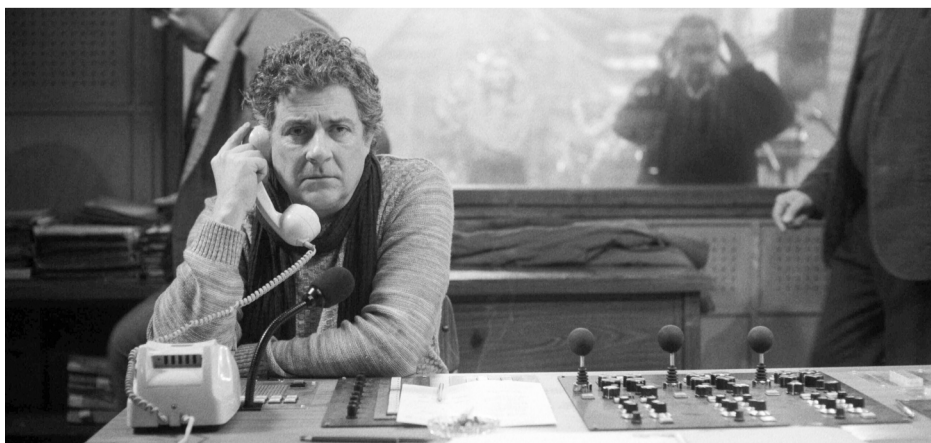
Regia: Bogdan Mureșanu; Scenariul: Bogdan Mureșanu;

Cu: Adrian Văncică; Nicoleta Hâncu, Emilia Dobrin, Iulian Postelnicu, Mihai Călin, Andrei Miercure;

Genul filmului: Comedie, Dramă; Durata: 138 minute;

Premiera în România: 27.09.2024; Produs de: Kinotopia, SRTV,

All Inclusive Film; Distribuit în România de: Forum Film România.

EVELYNE MARIA
CROITORU

Poezia pe tărâmul dintre ape

Implicarea omului de cultură în a descoperi și a oferi șanse de afirmare talentului literar este binevenită, necesară aș spune, pentru că el este cel care stimulează promovarea lecturii și a creației literare sub diferite forme de manifestare.

Un astfel de eveniment s-a finalizat pe 19 octombrie 2024 în orașul Bolintin Vale, „tărâmul dintre ape”, cum i se mai spune, la Centrul Cultural „Școala Veche” (construit în 1889). Este vorba despre festivitatea de premiere a Concursului Național de Creație Literară „Dimitrie Bolintineanu” - cea de-a XXXIII-a ediție. Din cei patruzeci și cinci de participanți înscriși, juriul format din: Horia Gârbea, Ana Dobre, Victoria Milescu și Evelyn Maria Croitoru a acordat pentru secțiunea „Poezie” patru premii: Mădălina Ioana Epure – Marele Premiu „Dimitrie Bolintineanu”; Ion Grigoraș – Premiul „Nicolae Dan Frunteletă”; Mădălina Mantu – Premiul „Petre Ghelmez”; Helga Nemeș - Premiul „Eugen Rotaru”. Pentru secțiunea „Eseu” nu s-au acordat premii.

Evenimentul a fost moderat de istoricul Vasile Grigore; au vorbit despre semnificația unor astfel de manifestări dr. Ioana-Ruxandra Frunteletă, prof. univ. Nicolae Scurtu, scriitorul Florentin Popescu. Un moment de rostire poetică au susținut actorii Monica Dobrișan și Adi Gheo răsplățiți cu aplauze din belșug de publicul numeros (elevi, studenți, profesori) aflat în sala Centrului Cultural.

Am constatat la unele dintre poeziile jurizate capacitatea autorilor de a observa scena vieții și de a o transfigura liric. Este un început bun, uneori cele mai comune întâmplări pot produce imagini de o profunzime și originalitate neașteptate. Preocuparea pentru reflectarea realității se înscrie în planul valorilor contemporane, aspirația fiecărui autor.

Concursul Național de Creație Literară „Dimitrie Bolintineanu” a fost organizat de revista „Sud” în parteneriat cu Filiala București-Poezie a Uniunii Scriitorilor din România, Asociația pentru Cultură și Tradiție Istorică Bolintineanu, Editura Sud, Centrul Cultural „Școala Veche” Bolintin Vale și cu sprijinul Consiliului Local și al Primăriei orașului Bolintin Vale.

Felicitări laureaților și organizatorilor!

Interferențe literare româno-maghiare

Ediția a VII-a, Târgu-Mureș, 2024

Sala Radio Târgu-Mureș a fost gazda Simpozionului „Interferențe literare româno-maghiare”, manifestare culturală care a ajuns la ediția a VII-a. Evenimentul a avut loc sâmbătă, 12 octombrie 2024, a fost organizat de Filiala Târgu-Mureș a Uniunii Scriitorilor din România și de către Societatea Scriitorilor Mureșeni și a fost moderat de Markó Béla și Eugeniu Nistor. Proiectul a fost finanțat de Ministerul Culturii.

Au fost prezenți la acest simpozion din partea Uniunii Scriitorilor din România: Cristian Pătrășconiu – director de programe interne și redactor-șef adjunct la „România literară”, Adrian Alui Gheorghe – poet, scriitor și publicist, Adrian Popescu – poet, eseist și membru al Comitetului Director al Uniunii Scriitorilor din România și Ovidiu Pecican – scriitor, publicist, membru în Consiliul Uniunii Scriitorilor din România și director la revista „Steaua”. În prima parte a manifestării culturale, scriitorul Kocsis Francisko a susținut o prelegere cu titlul „Fondul lexical comun”.

La eveniment au fost prezentate și cele două volume publicate anul acesta în cadrul programului de traducere: cărțile scrise de Karácsonyi Zsolt: *Nu sunt aici (Belső tizezer)*, roman (tradus de George Volceanov, apărut la Editura Cartea Românească, București) și de Ovidiu Genaru: *Mircea könyve/ Csatorna (Cartea lui Mircea/ Canal)*, volum de poezii (tradus din română de Péter Demény și apărut la Editura Bookart, Miercurea Ciuc).

Cu aceeași ocazie au fost decernate și premiile speciale ale Filialei Târgu-Mureș a Uniunii Scriitorilor din România: pentru Júlia Vallasek (traducător și istoric literar) și pentru revista „Vatra” din Târgu-Mureș. Ultima secvență a simpozionului a fost, ca și în anii precedenți, dedicată lecturilor literare, susținute de scriitori români și maghiari.

DUMITRU
UNGUREANU

Start-up! 365+1

Cunoscutul grafician Daniel Ionescu-DION a propus deunăzi un joc în cercul de *vinilomaniaci* (din care fac parte și eu), adunați din toată lumea pe Facebook: să numești cele 100 de discuri pe care le-ai lua pe o insulă pustie, în caz că ești exilat și îți s-ar permite această unică bucurie. Firește că m-am găsit mai cu moș și l-am completat: e nevoie de **365** de discuri, plus încă **1** pentru anul bisect, deoarece pe insula aia poți să ascuți unul zilnic, fără să deranjezi sau să fii deranjat de vecini, nevastă, amantă, neamuri proaste, copii, obligații de serviciu etc. El a terminat deja de expus copertele discurilor alese, eu abia am ajuns pe la 14 sau 15. Probabil că le selectase dinainte să deschidă subiectul. Mie nu mi-a fost greu să numesc primele trei discuri, pe care de mai bine de treizeci de ani le pun în frunte de fiecare dată când mi se solicită părerea „care sunt cele mai bune albume ale tuturor timpurilor?” (așa sună întrebarea clasică din atâtea și atâtea publicații de specialitate). Pe urmă am ezitat să aleg. Mi-am dat seama că joaca poate fi treabă serioasă, fiindcă orice alegere înseamnă o judecată de valoare (fie ea corodată de subiectivism), dar și o mărturisire despre tine, ca persoană, ca intelect sau ca om de cultură (în caz că faptele te-au încartiruit în această categorie năpăstuită de vremuri).

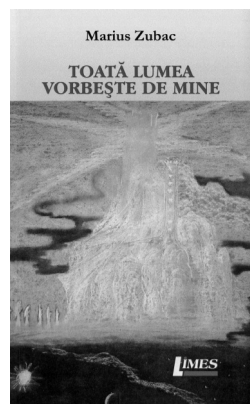
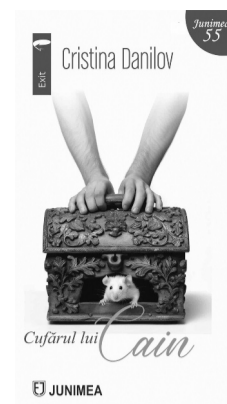
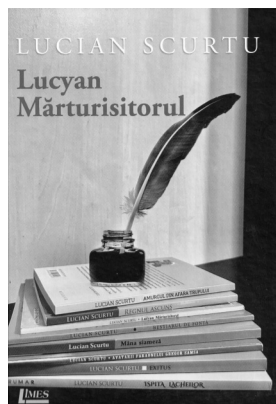

Desigur, orice ascultător de lungă obișnuință poate întocmi o listă cu albume/discuri/piese preferate. Justificările fiecăruia, mai judicioase ori mai fanteziste, stârnesc aprobare sau respingere. Se presupune că profesionistul - interpret, compozitor, producător - are mai multă dreptate în ce susține. Sau „criticul” cu zeci, sute sau mii

de articole (și cărți) la activ. Însă în domeniul artistic (și-n special în muzica pop-rock sau jazz), totul e mai degrabă o chestiune de gust. Iar gustul publicului are volatilitatea whisky-ului risipit din greșeală pe tejgheaua barului. Istoria demonstrează: fiecare epocă a preferat un anumit gen muzical, fără ca valoarea să primeze ori să reziste cu obiectivitate.

Nefiind eu nici interpret, nici compozitor, nici producător de muzică - și cu atât mai puțin „critic”! - nu am pretenția să emit „judecăți de valoare”, opinii profesionale sau verdicte academice. Ascult muzică de mic copil (și sper că am rămas copil încă!), am adunat mai multe discuri decât cărți (cu toate genurile de muzică și-n toate formatele uzuale mileniului actual), am scris vreo mie și câteva sute de articole (plus o carte despre **10 legende ale blues-ului**). Dar asta nu mă face nici specialist, nici autoritate în domeniu. Când ascult muzică, simt o mare bucurie și-o împlinire sufletească. Și bucuria n-o pot ține doar pentru mine. De aceea îndrăznesc să o consemnez în acest colț de pagină, cu speranța că va fi degustată și de alții. Nu e obligatoriu să placă. E suficient să deschidă apetitul.

MUZICA PE VINIL

CĂRȚI:

Lucian Scurtu, *Lucyan Mărturisitorul*, Editura Limes. Imensă antologie de autor, 600 de pagini, prefață de Nicolae Coande. Un titlu de poem: *Să bei absintul enervant*. Noi credeam că e liniștitor.

Iordan Datcu, *Alte revelații ale lecturii (II)*, RCR Editorial. O adunare de cronici literare, note corespondență, 440 de pagini, cu un cuvânt pe coperta IV de Sanda Golopenția.

Cristina Danilov, *Cufărul lui Cain*, Editura Junimea. Subtitlul este limpede: *Însemnările unui psiholog*. Prefața îi aparține lui Adrian Alui Gheorghe. Autoarea își continuă adunarea tabletelor sale dedicate psihologiei, primele apărând sub titlul *Fuga din Babel*.

Mihai Babei, *Vreau să fiu vreau să nu uit*, Editura Detectiv literar. Un volum de versuri generos recomandat de Marius Chelaru prin prefață și Cassian Maria Spiridon pe ultima copertă. Deși e în pragul vârstei de 75 de ani, Mihai Babei este un debutant recent (2020, adică la 70). Acest aspect insolit e chiar mai interesant decât textele lirice propriu-zise în care „bălțește neliniștea“.

Marius Zubac, *Toată lumea vorbește de mine*, Editura Limes. În ciuda afirmației din titlu, poetul este foarte puțin cunoscut. Poate pentru că a publicat primul său volum în 1987 și pe al doilea abia peste 25 de ani. Acesta ar fi al treilea, recomandat pe copertă de Adrian Popescu.

Zamfir Urdăreanu, *Becul dintre muște*, Editura PIM. Poetul pare a fi un specialist în titluri care îndepărtează cititorul, începând de la titlul volumului la cel al poemului de pe ultima copertă: *Roboteală de rutină*. El scrie „spăl rufe păcatoase“, „bat covoare îmbâcsite“, „sparg borcane cu dulceață sau cu murături“. Dar poezia e mai mult decât o roboteală.

Stan Brebenel, *Șlefuitorii de cuvinte – vol. V din O antologie a poezilor boemi*. Nu e clar care poeți au fost boemi și care nu au fost. Stan Brebenel își asumă această clasificare, în opinia noastră greu de realizat. În sumar apar poeme de Emil Brumaru și Mariana Marin, Virgil Mazilescu și Dimov, Nina Cassian și Gh. Pituț. Poeții sunt așezați nici cronologic, nici alfabetic, într-o devălmășie care vrea probabil să sugereze... o boemă, care se naște mai mult în imaginația antologatorului. Poemele sunt frumoase. Povestea cu boema rămâne a fi lămurită.

REVISTE:

Viața Românească nr. 9/2024 îl evocă pe V. Voiculescu la 170 de ani de la naștere printr-un articol de Gh. Postelnicu și un secol de la apariția Manifestului Suprarealismului (semnează S. Reichmann), publică poeme de Dinu Flămând și Ion Cocora. Mai publică Ion Pop, Gh. Grigurcu, Vianu Mureșan, Hanna Bota, Vianu Mureșan, Liviu Capșa și alții.

Tribuna nr. 530 (1-15 sep. 2024) are multe articole care vor continua în alte numere sau au început în numere anterioare, încât colecția e un continuum de texte. Între semnatari: Mircea Arman, Andrei Marga, A. D. Rachieru, Isabela Vasiliu Scraba (Epoca „phanică“ – pornind de la un termen al lui Mircea Eliade), Constantin Cubleşan, Mircea Moț etc.

Orizont nr. 9/2024 anunță pe prima pagină un interviu luat de Cristian Pătrășconiu lui Vladimir Tismăneanu și aniversarea lui Viorel Marineasa – 80 de ani (îi dedică un articol Cornel Ungureanu). Tot C. Pătrășconiu inițiază ancheta numărului: „Visător/realist“. Pe ultima pagină o „provensală“ de-a lui Ioan T. Morar despre „Vrăjitoarele din Provence“, azi niște feroce anti-heteroxiste, uzând de farmecul său obișnuit.

În *Expres Cultural* nr. 9/2024 se disting cronicile lui C. Miu despre Varujan Vosganian („Dublu autoportret“) și Nicolae Mecu despre „Lovinescienele Gabrielei Omăt“, adică o ediție de memorii ale marelui critic. Dar și articolele de atitudine semnate de Liviu Ioan Stoiciu, Gellu Dorian, poeziile lui Ion Cristofor și recenziiile lui Traian D. Lazăr (despre *Funa Maro*, carte mai veche a lui N. Prelipeanu), Ioan Holban, Al Cistelean.

Caligraf nr. 9-10/2024 pornește cu editorialul lui Florea Burtan despre „Războiul între generații“ și tendința păguboasă de a șterge periodic memoria (inclusiv culturală) și de a porni mereu cu *hard-ul* gol. În acest număr publică și Nicoleta Milea, Victoria Milescu, Evelyne Croitoru, Florentin Popescu, Stan V. Cristea, Ana Dobre (despre două volume de Emil Dinga), N. Scurtu, Lucian Gruia, Titi Damian și alții. Toată florea Sudului plus câteva întăriri. Frumoase poeziile Mariei Postu din acest număr.

LUCEAFĂRUL DE DIMINEAȚĂ

Revistă de cultură
a Uniunii Scriitorilor din România
Apare cu sprijinul financiar
al Ministerului Culturii
Calea Victoriei nr. 133,
sectorul 1, București
www.luceafarul-de-dimineata.eu

Redacția:

DAN CRISTEA / director

ALEX ȘTEFĂNESCU / redactor-șef

Redactori:

HORIA GÂRBEA / coordonator

EMIL LUNGEANU,

FLAVIU GEORGE PREDESCU,

DAN STANCA, SIMONA VASILACHE

Secretar general de redacție
și concepție layout:

AUREL MARIA BAROS

Ilustrație și DTP: Gelu IORDACHE

Social-media:

Ileana Popescu BÂLDEA

Corectură: Roxana CHIOSEOLU

Resurse umane, difuzare:

Eugen CRIȘAN

Secretariat, PR: Gabriela ANDREI

Logistică și protocol:

Flori IORDACHE, Mariana CIOPU

IMPORTANT!

Colaboratorii pot să ne trimită textele numai în format electronic.

Autorii care doresc să fie recenzați în paginile revistei sunt rugați să expedieze cărțile pe adresa redacției: Calea Victoriei nr. 133, București, sectorul 1, tel: 021.212.79.87; 0727.872.276

revista_luceafarul@outlook.com

Revista

LUCEAFĂRUL DE DIMINEAȚĂ

poate fi cumpărată de la magazinele INMEDIO aflate în supermarket-uri.

Prețul unui exemplar este de 6 lei.

Abonamentele pot fi încheiate la redacția revistei sau prin telefon la 0727.872.276, 021.212.79.87

ori prin virament bancar la

Banca Română de Dezvoltare –

Sucursala Victoria, București

Cont Lei:

RO29BRDE445SV36784884450

Cont Euro:

RO25BRDE445SV36784964450

În documentele întocmite este necesar să vă menționați numele,

adresa și numărul de telefon.

Revista

LUCEAFĂRUL DE DIMINEAȚĂ

este membră a **Asociației Revistelor, Imprimeriilor și Editurilor Literare (A.R.I.E.L.)**

Conform prevederilor Statutului, Uniunea Scriitorilor din România nu răspunde pentru politica editorială a revistei și nici pentru conținutul materialelor publicate.

LUCEAFĂRUL DE DIMINEAȚĂ promovează diversitatea de opinii; responsabilitatea afirmațiilor cuprinse în paginile sale aparține autorilor articolelor. ISSN 2065-7536

AUREL MARIA BAROS

Oana Adriana Vasile

S-a întâmplat, la vreme de pandemie, ca o editură din Franța să mă contacteze în legătură cu un album de pictură. În fapt, era vorba despre un album cu o structură interesantă: 5 poeți & 5 pictori din 5 generații diferite; să le spunem așa – generații – unor segmente de vârstă. Îmbinarea poeziei cu pictura, succesiunea autorilor în volum urma să funcționeze într-un mod original: generația de peste 80 de ani lângă cea de peste 20, generația de 70 lângă cea de 30, cea de 60 alături de cea de 40, cea de 50 alături de cea de 50. Ah, și – important – era vorba doar de poete și pictorițe. Am apelat prin urmare la cei care nu se speriaseră de Covid și se aflau mai aproape de pictură decât mine – organizau expoziții sau predau la Arte, care au stabilit o legătură directă cu editura, iar eu am recomandat lucrările mai multor tineri.

Oana Adriana Vasile (1983, Alexandria), citim în albumul apărut la sfârșitul anului trecut în Franța, „a urmat cursuri de pictură la Universitatea Națională de Artă din București. Pasionată de mitologie și de diferite stări afective, ea explorează în lucrările sale picturale, precum și în cele de grafică, o serie de teme cum ar fi anxietatea, confuzia identitară, precum și multiple forme de resemnare. Printre expozițiile de grup la care a participat Oana Adriana Vasile se numără în special *Contactless Art Wall*, Galeria Galateca (București, 2020) sau *Laboratorul artistic al carantinei*, Muzeul Național de Artă Contemporană (București, 2020)”. După ce a absolvit în 2018 secția Pictură – lector univ. dr. Alexandru Rădvan –, lucrurile s-au limpezit: „Pentru mine, desenul, pictura au devenit cele mai la îndemână moduri de-a mă exprima mai clar. Îmi place să observ ce se-ntâmplă în jurul meu, ce se-ntâmplă cu mine, cum evoluează emoțiile pe care reușesc să le recunosc și să le pun pe hârtie sau pe pânză. Sunt interesată de emoții!”

Dar oare artiștii noștri, ne întrebăm, iată, cei trecuți prin școala unor Alexandru Rădvan și, mai înainte, Ion Atanasiu Delamare sau, desigur, a altor profesori, aruncă vreo privire spre ceea ce se întâmplă astăzi în artele plastice din lumea largă? Sau noi, pe aici, ca sub o cupolă protectoare/izolatoare, suntem departe de spațiul universalității?... Ne întrebăm și de aceea ar fi potrivit să avem în vedere acum, comparativ, păstrând proporțiile, fie și numai câteva dintre tendințe actuale prezente în grafică și pictură, care ni se par marcate de preocupările și inovațiile impuse de perioada pe care o trăim.

Să spunem că tendințele, aflate ele însele într-o evoluție continuă, desigur, s-au coagulat în jurul artei ecologice, neo-expresionismului abstract, artei digitale și picturii augmentate sau picturii figurative ori minimalismului, între altele. Iar artiștii care-și derulează opera, care și-au îmbibat-o cu substanța acestor direcții sunt departe, fără îndoială, de cei clasicizați. Dar, în acest sens, să vedem pe rând câte ceva din portofoliul contemporaneității.

De exemplu, provocările presupuse de schimbările climatice și tânăra pictoriță din America Zaria Forman (n. 1982) – cu picturile ei alb-albastre, *ecolo*, aproape fotografice, cum sunt cele de mari dimensiuni despre Antarctica: *Cierva Cove* (2017) sau *Ghețarul Risting* (2022). Oana Adriana Vasile nu întreprinde cercetări susținute de National Geographic sau NASA, dar folosește și ea cu abilitate lumina și umbra – le racordează, în ceea ce o privește, printr-o conexiune emoțională specifică, interioară. Remarcăm fragilitatea sufletească versus vulnerabilitatea naturii.

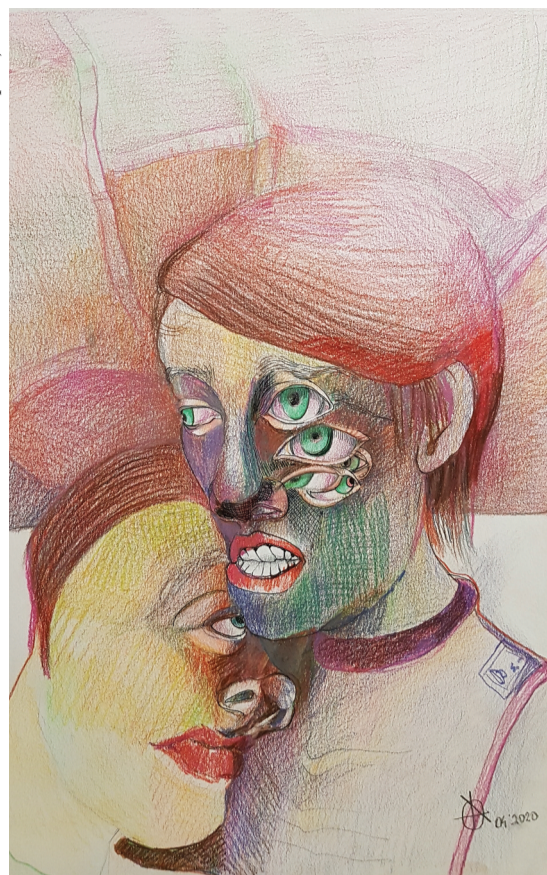
Cecily Brown (n. 1982, Londra) lovește hotărâtă cu pensula în pânzele ei, lucrează la stratificări și melanjuri; *Fair of Face*, *Full of Woe*, să spunem – tripticul ei în uleiuri (un A3 cu pensulări zvâcnite, impresioniste și peste 40 de nuanțe de verde suprapuse, vorba lui Degas). Rezultatul, *neo-*, de studiat cu penseta. Dar, ocolind asemenea tehnici, regăsim și la Oana segmente/felii corporale sau calupuri întregi fixate după niște trăiri personale; în spațiile netede care se conturează împrejur, epurate, între pereți simpli/curați dincolo de care poți doar să-ți închipui peisaje luxuriante. Și încărcături erotice.

Compoziție 29

Compoziție 77

Refik Anadol (n. 1985) urcă artele media și inteligența artificială în arhitectură: vezi picturile digitale în mișcare care „umplu“ sfera de pixeli din Las Vegas, *The Sphere*, 112m x 157m. Combină peste 35 de milioane de imagini digitale care se derulează într-un flux non-stop pe uriașe ecrane de plasmă. Însă pe hârtie, pe pânză, 3D-ul funcționează mai greu fără să apuci poteci bătute de futuriști, de suprarealiști, de exemplu, și fără „diode“ care să-ți arunce în față lumina din spatele imaginii. Oana lucrează aproape fractalic la multiplicarea ochilor, degetelor și membrilor, își investește personajele cu puterea de-a modifica nevăzut interstițiile dintre ele. Dar la mare distanță de folclorismе țuculesciene. Remarcăm: exploziile artei publice versus efluviile intime.

Kehinde Wiley (n. 1977, Los Angeles, California) – cu portretele afro-americanilor inspirate din/placate pe pictura barocă... De exemplu, *Officer of the Hussars* – tânărul de culoare care-și flutură sabia călare pe un bidiviu vinețiu (după Théodore Géricault, 1791-1824), avântându-se pe câmpul de luptă într-un tricou alb și blugi cu talie joasă & pantofi sport. Artă antielitistă. Care angrenează nume celebre, de la Napoleon la Obama. Între valurile picturii figurative de astăzi însă, observăm noi, evoluează și Oana Adriana Vasile care abordează de asemenea temele identității și genului, ale matricii culturale, pe linia resemnării și anxietății.

În sfârșit, să mai adăugăm că artista noastră – ca de altfel, pictura practică la noi de-a lungul timpului –, nu s-a lăsat sedusă nici de estetica minimalismului, care-și întinde aripile încoace de-atâtea secole; vezi expresionismul abstract. Și că, în lucrările ei, ignoră consumerismul, duioasa refolosire, deșeurile implicate în mitul eternei reciclări etc. Oana Adriana Vasile înaintează sigură, liniștită și calmă, pe drumul ei pastelat, își creionează cu atenție și dragoste peisajele și personajele. Într-un stil propriu, voluptuos. Și le colorează aplicat cu multiple emoții. Îi dorim o călătorie minunată!

Compoziție 66

